

Energiecoöperaties: bondgenoten in de energietransitie

Succesvol samenwerken met energiecoöperaties

In deze brochure

Deze handreiking helpt je als lokaal bestuur om vlot samen te werken met energiecoöperaties. Je vindt er inspirerende praktijkvoorbeelden, concrete aandachtspunten en heldere beleidsaanbevelingen. De focus: lokale besturen ondersteunen om de energietransitie te versnellen via sterke burgerparticipatie.

1. Steden en gemeenten als regisseurs in het lokale hernieuwbare energielandschap	4
2. Wat zijn energiecoöperaties?	6
1. Rechtstreekse participatie	7
2. Onrechtstreekse participatie	8
3. Energiegemeenschappen	8
3. Waarom samenwerken met energie-coöperaties?	10
Voordeel 1: lokaal eigenaarschap	11
Voordeel 2: versnellen van duurzame energietransitie	11
Voordeel 3: verdeling van opbrengsten	11
Voordeel 4: versterking van sociale cohesie	11
4. Lokale hernieuwbare energiethema's	14
1. Samen werken aan lokale windenergie	15
2. Daken als motor voor coöperatieve zonne-energie	21
3. Warmtenetten: duurzame warmte, lokaal verankerd	30
4. Samen met energiecoöperaties naar energiezuinige gebouwen	33
5. Deelmobiliteit als zichtbare ambassadeur van lokale energie	38
6. Sociale impact	40
5. Gereedschapskist	44
1. Samenwerken met energiecoöperaties: zo pak je het aan	45
2. Fases en timing in een samenwerking	47
3. Besluiten en voorbeeldovereenkomsten	50

Doorheen de hele brochure helpen inspirerende voorbeelden je op weg.

Wil je meer weten over de praktijkvoorbeelden? Zie je dit icoon bij een praktijk dan kan je erop doorklikken naar het project in de praktijkendatabank van de VVSG

Bij dit icoon ga je naar de lokale site van het project

Klimaattafels Kalmthout	12
Lokaal draagvlak bij Wienerberger in Beerse	16
Eeklo als pionier in coöperatieve windenergie	17
Stad Genk betreft inwoners en kmo's bij nieuwe windturbines	18
Coöperatieve windmolen op komst in Hannuit-Wasseiges	18
Storm CV en Zefier investeren mee in windpark Geraardsbergen	19
Succesvolle samenwerking in Zoersel	20
Beauvent brengt zonne-energie naar politiezone Diksmuide	21
Meer dan 1 MWp coöperatieve zonnepanelen op de daken van provincie Limburg	23
Klimaan – Zonnewijzer (2022 – heden)	23
ECoOB – Haalbaarheidsstudie zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen	24
15.000 zonnepanelen voor een duurzaam Gent	25
Samenwerkingsovereenkomst voor zonnepanelen op grote daken in Turnhout	26
Zon in Eeklo	26
Vlaskracht aangesteld als zonnecoach in Kortrijk	27
PV-scans voor landbouwers bij Interwaas	27
KnetterGent voorziet Gentse jeugdlokalen van zonnestroom	28
Zonnepanelen op Leuvense budgethuurwoningen	29
Beauvent zorgt voor fossielvrij warmtenet in Oostende	30
Een brede warmtecoalitie in Mechelen	31
Mortsel, kleine stad, maar groots in energietransitie	31
Warmtenet Eeklo	32
Wijkwerf: Organisatie van wijkrenovatieprojecten	34
Kwalitatieve groepsaankopen voor energiezuinige renovaties	35
ECoOB – Rigessel: samenwerken aan de wijk van de toekomst	36
HUISdokter Energiehuis Kempen – gratis renovatieadvies aan huis	37
CoopStroom en stad Torhout trekken samen de kaart van duurzame mobiliteit	38
Klimaan deelt elektrische wagens	39
Zonnebouwers+ brengt zonne-energie bij kwetsbare gezinnen	41
Power Up Eeklo	42

Steden en gemeenten als regisseurs in het lokale hernieuwbare energielandschap

Overal in Vlaanderen zetten steden en gemeenten stappen in de energietransitie. De ambities zijn vastgelegd in het meerjarenplan en het klimaatactieplan van het Burgemeestersconvenant. Tot 2026 vormen participatieve/coöperatieve hernieuwbare energieprojecten bovendien één van de doelstellingen uit het Lokaal Energie- en Klimaatpact¹. Gemeenten zijn daarbij geen passieve uitvoerders van bovenlokaal beleid, maar nemen hun rol op als regisseur van het lokale energielandschap. Ze sturen, verbinden en creëren ruimte voor initiatieven die bijdragen aan een duurzame en sociaal rechtvaardige toekomst².

¹ Meer info: www.lokaalklimaatpact.be

² Een greep uit de vele inspirerende lokale acties vind je terug in de [VVSG praktijkendatabank](#) en in de [VVSG brochure 'Energie voor morgen'](#).

Hernieuwbare energieproductie is een essentieel onderdeel van het lokale klimaatbeleid. Draagvlakcreatie, bijvoorbeeld voor windturbines, is zoals steeds een cruciale factor bij het succesvol inpassen van energieprojecten in het landschap. Toch merken we een shift naar meer lokale verankering van hernieuwbare energieprojecten. Wat vroeger uitsluitend het domein was van de grote energiebedrijven, wordt vandaag vaker gedragen door bewoners, kmo's, scholen, verenigingen en lokale energiecoöperaties. Dit vraagt een nieuw samenspel tussen overheid, bedrijven en burgers: een samenwerking met duidelijke spelregels, wederzijds vertrouwen en aandacht voor ecologische, sociale én economische meerwaarde.

Lokale besturen hebben heel wat hefboomen in handen. Denk aan ruimtelijke planning, vergunningen, eigen patrimonium, communicatiekanalen en participatieprocessen. Daarmee kunnen ze energieprojecten niet alleen mogelijk maken, maar ook richting geven.

Er zijn uiteraard verschillende manieren om de ontwikkeling van hernieuwbare energieprojecten te faciliteren:

- Zelf investeren
- Samenwerken met een energiecoöperatie
- Samenwerken met een energy service company (ESCO)
- Beroep doen op de private markt
- Groene stroom aankopen via het Vlaams Energiebedrijf (veb)

In deze handreiking³ focussen we op de **regierol** die lokale besturen hebben wanneer ze een samenwerking met energiecoöperaties opstarten. Deze keuze versterkt de democratische en maatschappelijke verankering van lokale hernieuwbare energieprojecten. Energiecoöperaties brengen lokaal draagvlak, participatie en langetermijnengagement met

zich mee. Ze maken de energietransitie tastbaar voor inwoners én delen de opbrengsten met de gemeenschap. In deze handreiking verkennen we hoe die samenwerking concreet vorm kan krijgen:

- Wat zijn de rollen en verwachtingen aan beide kanten?
- Hoe zet je als gemeente je instrumenten in om coöperatieve projecten mogelijk te maken?
- Welke inspirerende praktijken helpen je om richting te geven aan je eigen aanpak?

In een volgende brochure 'Kompas voor een actieve rol in de lokale energietransitie' komen extra mogelijkheden aan bod om als lokaal bestuur een actieve rol op te nemen in de energietransitie. Een lokaal bestuur kan nl. ook zelf investeren in

- zonnepanelen op eigen daken;
- windturbineprojecten op publieke gronden;
- laadinfrastructuur aan publieke gebouwen;
- eigen energieopslag.

Het lokaal bestuur kan op die manier de eigen energiefactuur beheersen maar ook burgers en bedrijven op het grondgebied ondersteunen door o.a. energie-efficiëntiemaatregelen bij (kwetsbare) gezinnen extra te ondersteunen of initiatief te nemen bij de uitrol van warmtenetten. Lokale overheden kunnen zich op verschillende manieren organiseren om samen te werken aan de energietransitie met ondernemers, burgers, scholen, landbouwers,... Dat kan binnen een energiegemeenschap, maar ook door bv. een lokaal warmtebedrijf of energiebedrijf op te richten, of zelfs als publieke energieleverancier op te treden. Dit alles met als doel een energietransitie voor en door iedereen te realiseren.

De energietransitie is volop aan de gang. Lokale besturen die vandaag inzetten op samenwerking met energiecoöperaties, bouwen mee aan een energievoorziening die niet alleen duurzaam is, maar ook lokaal gedragen en toekomstbestendig.

Wat vroeger uitsluitend het domein was van de grote energiebedrijven, wordt vandaag vaker gedragen door bewoners, kmo's, scholen, verenigingen en lokale energiecoöperaties. Dit vraagt een nieuw samenspel tussen overheid, bedrijven en burgers.

3 Geïnspireerd op de Nederlandse '[Handreiking voor lokale besturen over de samenwerking met energiecoöperaties](#)'

Wat zijn energie-coöperaties?

Overal in Vlaanderen verenigen mensen zich om zelf iets te doen aan de klimaatverandering en te kiezen voor lokale, duurzame en eerlijke energie in burgerhanden. Als een groep mensen samen in energieprojecten wil investeren, moeten ze een rechtsvorm hebben. Een coöperatieve vennootschap is een van de mogelijkheden.

Zo'n coöperatieve vennootschap heeft een bestuur en leden, de leden (ook coöperanten, aandeelhouders of vennoten genoemd) zijn samen eigenaar van de coöperatieve vennootschap. In Vlaanderen zijn meer dan 30 energiecoöperaties actief, ze hebben samen meer dan 100.000 leden.

Wie lid wil worden, koopt een aandeel (meestal tussen 100 en 250 euro). Het ingezamelde burgerkapitaal investeert de energiecoöperatie in windturbines, grote zonne-installaties, warmtenetten of andere energieprojecten. Afhankelijk van de jaarresultaten gaat er eventueel een stukje van de winst (dividend) naar de leden. Bij sommige coöperaties kunnen leden ook energie afnemen.

De energiecoöperaties in deze handreiking kregen een erkenning van **de Nationale Raad voor Coöperaties (NRC)**⁴ en voldoen zo aan de volgende 8 voorwaarden:

1. De vennootschap heeft als doel om in de behoeften van haar vennoten te voorzien.
2. Iedereen kan vrij toetreden tot de vennootschap.
3. Vennoten die ook klant zijn, kunnen ristorno's (teruggaven) ontvangen.
4. Alle vennoten hebben dezelfde rechten en plichten.
5. De stemming op de algemene vergadering verloopt democratisch.
6. De algemene vergadering benoemt het bestuursorgaan en commissarissen.
7. Bij winst is het dividend beperkt tot maximaal 6% van de kapitaalinbreng.
8. Het bestuursorgaan ontvangt geen vergoeding.

Deze criteria gaan verder dan de legale voorwaarden om een coöperatieve vennootschap op te richten⁵.

Heel wat coöperaties werken volgens de principes van de **Internationale Coöperatieve Alliantie (ICA)**. Die coöperatieve vennootschappen zijn autonome organisaties van personen die zich vrijwillig verenigen om hun gemeenschappelijke economische, sociale of culturele behoeften en ambities te behartigen door middel van een onderneming waarvan ze samen eigenaar zijn en die ze democratisch controleren.

ICA-coöperaties werken volgens deze 7 principes:

1. Vrijwillig en open lidmaatschap.
2. Democratische controle door de leden.
3. Economische participatie door de leden.
4. Autonomie en onafhankelijkheid.
5. Onderwijs, vorming en informatieverstrekking.
6. Samenwerking tussen coöperaties.
7. Aandacht voor de gemeenschap.

De Vlaamse overheid maakt op haar [website](#) een onderscheid tussen twee soorten energiecoöperaties, met als belangrijkste onderscheid de vorm van burgerparticipatie.

1. Rechtstreekse participatie

Bij rechtstreekse participatie zijn de leden mede-eigenaar van de energieprojecten en de opgewekte energie van de coöperatie: energie in eigen handen. Eigenaarschap van de installaties vormt een waarborg voor de inbreng van de leden. Zij hebben ook inspraak in de werking en controle in het bestuur: autonomie en eigenaarschap onder democratisch bestuur vormen de basis van de organisatie. De leden kunnen meegenieten van dubbele meerwaarde: financiële meerwaarde als vergoeding voor de inbreng (eigenaar), en economische meerwaarde als gebruiker van de dienstverlening van de coöperatie (klant).

Kortom, deze burgercoöperaties zijn initiatieven van, voor en door burgers, met als doel om samen hernieuwbare energie te maken, delen en besparen.

Rechtstreekse burgerparticipatie is van toepassing bij alle coöperaties aangesloten bij [REScoop Vlaanderen](#).

De werking van de verschillende REScoop-coöperaties is **gebiedsdekkend**: in elke gemeente is er minstens één energiecoöperatie actief. Op [Burgerenergie.be](#) bundelen de coöperaties die lid zijn van REScoop Vlaanderen hun aanbod: je vindt er een [overzichtskaat](#) met bijna 700 zonne-, wind-, -warmte en andere installaties in beheer van burgerenergiecoöperaties. Op de pagina met diensten kan je per postcode zoeken welke energiediensten in jouw gemeente al worden aangeboden.

Zowel burgers, kmo's, verenigingen als lokale besturen kunnen lid (en dus mede-eigenaar) worden.

⁴ [Hier](#) vind je een overzicht van alle door NRC erkende energiecoöperaties.

⁵ Meer informatie vind je op de [website van de FOD Economie](#).

2. Onrechtstreekse participatie

Bij onrechtstreekse participatie nemen leden deel aan hernieuwbare energieprojecten via een coöperatieve vennootschap, zonder rechtstreeks mede-eigenaar te zijn van de installaties zelf. De energiecoöperatie bundelt kapitaal van haar leden en stelt dat ter beschikking van één of meerdere energieprojecten, v.b. via leningen, obligaties of andere financiële participaties in samenwerking met een energieontwikkelaar of -leverancier.

Kenmerkend voor deze participatievorm is dat de belangrijkste ontwikkelings-, bouw- en exploitatierisico's bij de professionele projectpartner liggen. Onrechtstreekse participatie is een manier om bij te dragen aan de energietransitie: de energiecoöperatie ontvangt in ruil voor haar financiële inbreng een vergoeding (zoals interesten of opbrengstrechten), die zij aan haar leden onder de vorm van een dividend uitkeert.

De energiecoöperatie staat niet in voor de exploitatie van het energieproject zelf. Daar staat tegenover dat leden financieel kunnen participeren met een afgebakend risico en een dividendvergoeding.

Deze vorm van participatie is van toepassing o.a. bij coöperaties aangesloten bij Copias.

Er zijn al heel wat coöperatieve energieprojecten in Vlaanderen. Op [de Energiekaart](#) vind je ze allemaal terug. De meeste Vlaamse steden en gemeenten engageerden zich via het LEKP om hier bovenop tegen 2030 nog 1 coöperatief/participatief hernieuwbaar energieproject per 500 inwoners te realiseren. Deze doelstelling was van toepassing tot 2026⁶.

3. Energiegemeenschappen

Sinds 2022 kan je in Vlaanderen een energiegemeenschap oprichten. Dat is een groep burgers, organisaties of besturen die samen energie opwekken, gebruiken, delen of verkopen. Het gaat om een juridische structuur waaraan leden en vennoten vrijwillig kunnen deelnemen en die geen winstoogmerk heeft of een winstoogmerk dat ondergeschikt is aan het hoofddoel⁷.

Er zijn twee soorten energiegemeenschappen, die allebei uit een verschillende Europese Richtlijn voortkomen, maar wel hetzelfde doel beogen. Er zijn echter wel verschillen m.b.t. de soort energiebron, de deelname, het nemen van democratische beslissingen,...

1. Energiegemeenschap van burgers (EGB)

Een groep mensen of organisaties die samenwerken rond energie; inclusief opslag, verkoop of laadpalenbeheer.

2. Hernieuwbare-energiegemeenschap (HEG)

Net als een EGB, maar de energie komt enkel uit hernieuwbare bronnen zoals zon of wind.

Voorbeelden van toepassingen zijn: scholen, kinderopvanginitiatieven en woonzorgcentra verspreid over Vlaanderen plaatsen zonnepanelen en delen de opgewekte stroom. een woonwijk en kmo-zone investeren samen in zonnepanelen en een windmolen. De energie wordt gedeeld tussen de leden.

Alle energiecoöperaties in Vlaanderen die lid zijn van REScoop.Vlaanderen, evenals enkele coöperaties die lid zijn van Copias, hebben zich als energiegemeenschap geregistreerd bij de Vlaamse Nutsregulator (voorheen VREG).

Voor meer informatie kan je terecht op [de website van de Vlaamse Overheid](#) en op [de website van de Vlaamse Nutsregulator](#).

Ook lokale besturen en intercommunales kunnen een energiegemeenschap oprichten. Je vindt alle informatie hierover in onze brochure 'Kompas voor een actieve lokale overheid in de energietransitie'.

⁶ Meer info: <https://www.lokaalklimaatpact.be/doelstellingen/cooperatieveparticipatieve-hernieuwbare-energieprojecten>

⁷ Zie ook Art. 4.8.1 van het Energiedecreet

A photograph showing two people shaking hands over a table. On the table are solar panels, a model of a wind turbine, and some papers. The background is slightly blurred, showing an indoor setting with plants and blue structural elements.

Waarom samenwerken met energiecoöperaties?

Energiecoöperaties zijn een krachtige partner voor gemeenten en overheden die hun klimaatdoelstellingen willen realiseren en tegelijk de samenleving actief willen betrekken. Ze brengen energie letterlijk én figuurlijk terug naar de gemeenschap en kunnen lokale besturen deels ontzorgen met expertise. Er zijn voor een lokaal bestuur dan ook kansen om voorwaarden te stellen voor een goed project, waar niet enkel de coöperanten maar ook de bredere gemeenschap beter van wordt.⁸

⁸ In de gereedheidskist (hoofdstuk 6) vind je tips rond samenwerking met energiecoöperaties.

Voordeel 1: lokaal eigenaarschap

Wanneer burgers **participeren in energieprojecten in hun eigen regio**, groeit het draagvlak voor de energietransitie. Mensen voelen zich direct verbonden met de ontwikkelingen in hun omgeving en zien de tastbare resultaten van hun inzet. Voor gemeenten betekent dit minder weerstand, meer enthousiasme en een grotere **betrokkenheid** van inwoners bij energie-initiatieven.

Voordeel 3: verdeling van opbrengsten

De **opbrengsten van energiecoöperaties worden gedeeld met de coöperanten en de lokale gemeenschap**. Dat betekent tastbare voordelen voor inwoners, zoals bv. lagere energiekosten voor leden, of nieuwe investeringen in voorzieningen zoals scholen, verenigingen en buurtprojecten. Sommige energiecoöperaties hebben een sterke **sociale reflex** en zorgen ervoor dat de energietransitie niet alleen duurzaam, maar ook **eerlijker en inclusiever** verloopt.

Voordeel 2: versnellen van duurzame energietransitie

Energiecoöperaties zijn uniek, omdat ze **jarenlange ervaring en betrokkenheid van burgers, combineren met technische expertise**. De coöperaties functioneren daarbij in een innovatief systeem waarbij kennis wordt gedeeld en uitgewisseld, zowel tussen de energiecoöperaties zelf als met kennisinstellingen. Hun expertise zorgt ervoor dat energiecoöperaties snelheid kunnen maken en de lokale bijdrage aan de klimaatdoelstellingen vleugels kunnen geven.

Voordeel 4: versterking van sociale cohesie

Samen werken aan een gezamenlijk doel versterkt de onderlinge band tussen inwoners. Energiecoöperaties kunnen nieuwe ontmoetingsplaatsen creëren en **netwerken** waarin mensen elkaar vinden rond thema's als duurzaamheid en gemeenschapszin. Voor gemeenten betekent dit een hechtere gemeenschap met **meer vertrouwen en betrokkenheid**.

Aandachtspunt: wetgeving overheidsopdrachten

Bij samenwerking met energiecoöperaties rond de uitrol van hernieuwbare-energieprojecten moeten lokale besturen steeds nagaan of de wetgeving over overheidsopdrachten van toepassing is.

De Wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten en haar uitvoeringsbesluiten, in het bijzonder het KB van 18 april 2017 (klassieke sectoren), is van toepassing zodra een lokaal bestuur:

- een opdracht voor werken, leveringen of diensten toevertrouwt aan een energiecoöperatie, én
- daar een rechtstreekse of onrechtstreekse tegenprestatie tegenover staat (bv. betaling, exploitatierecht, exclusief gebruiksrecht).

Bij concessies (bv. exploitatie van een warmtenet waarbij het exploitatie-risico bij de coöperatie ligt) geldt een lichter juridisch kader dan bij klassieke opdrachten, maar blijven transparantie en mededinging vereist.

Wanneer je als lokaal bestuur gebruik maakt van een veb-raamcontract (vb. dat van [‘zonnepanelen via burgerparticipatie’](#)), dan mag je er uiteraard van uitgaan dat er met bovenstaande regelgeving rekening gehouden is.

Klimaattafels Kalmthout

In Kalmthout organiseerden de gemeente en burgercoöperatie Ecopower samen een originele 'energieke wandeling'. Tijdens deze tocht van 2,5 kilometer ontdekten 35 inwoners op vijf haltes inspirerende voorbeelden van duurzame energie in hun eigen buurt.

Ze kregen uitleg van de dienst patrimonium en de milieudienst van Kalmthout en enthousiaste Ecopower-leden over onder andere het BE0-veld dat de nieuwe sporthal verwarmt, coöperatieve zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen, en de aanleg van de Ecowijk Vossenvan. Ook kwamen slimme tools zoals EnergieID aan bod, waarmee je je energieverbruik kunt opvolgen, en het nieuwe aanbod van elektrische deelwagens in de gemeente.

De wandeling eindigde met een drankje en uitleg van de gemeente over beschikbare premies voor energiezuinig (ver)bouwen. Intussen kreeg ook turnhal Dynamika coöperatieve zonnepanelen via het [veb-raamcontract voor zonnepanelen met burgerparticipatie](#).

De voorbeeldfunctie van een gemeente krijgt meer weerklank als ze tastbaar gemaakt wordt.

Dave De Graef,
deskundige duurzaamheid
Kalmthout

Het was mooi om te zien hoe er een fijne dynamiek ontstond tussen de wandelaars dankzij de afwisselende aanpak.

Christina Vogt,
communicatie en ledenwerking
bij Ecopower

Lokale hernieuwbare energiethema's

Energiecoöperaties zijn vandaag stevige partners voor de lokale energietransitie. In 2024 draaiden er honderden zonneprojecten, tientallen windturbines en zijn er 288 aansluitingen op coöperatieve warmtenetten. Daarnaast participeren coöperaties ook in offshore windprojecten op de Noordzee.

In 2024 investeerden coöperaties samen 36,5 miljoen euro in zon, wind, warmte, flexibiliteit en deelmobiliteit.

1. Samen werken aan lokale windenergie

Eén windturbine wekt evenveel elektriciteit op als ongeveer 25.000 zonnepanelen – samen goed voor de oppervlakte van acht voetbalvelden. Windenergie op land is de goedkoopste vorm van hernieuwbare energieproductie en is dan ook onmisbaar in een evenwichtige energiemix. In Vlaanderen zijn zon en wind heel complementair: het waait ook als de zon niet schijnt, en er is veel zon in de zomer en veel wind in de winter..

Coöperatieve windturbines kunnen het draagvlak voor de energietransitie bij burgers aanzienlijk versterken. Zet je als gemeente een coöperatief windproject op poten op je grondgebied? Dan realiseer je in één klap een groot deel van je doelstellingen rond hernieuwbare energie én burgerparticipatie⁹. Zo bouwen we samen aan een eerlijke, gedragen en toekomstgerichte energietransitie.

Een windturbine op publieke gronden

Hoe begin je eraan?

Kwaliteit boven kwantiteit

Kijk verder dan techniek en prijs. Beoordeel ontwikkelaars ook op hun maatschappelijk engagement. Hoeveel bewoners doen mee? Welk traject zetten ze op om draagvlak te creëren? En wat levert het op voor de gemeenschap op lange termijn – via een lokaal fonds, energiemaatregelen of andere investeringen? Denk daarbij zowel in euro's als hernieuwbare kilowatturen.

Gemeenten en energiecoöperaties: een sterke combinatie

Windprojecten hebben mogelijks meer kans op slagen wanneer gemeenten en energiecoöperaties hun krachten bundelen. De gemeente kan publieke gronden, vergunningservaring en democratische legitimiteit inbrengen. De coöperatie mobiliseert op haar beurt kapitaal, vakkennis en burgers. Inwoners worden mede-eigenaar en kunnen de stroom afnemen, verandert weerstand mogelijk in lokaal draagvlak. Ook een combinatie van verschillende vormen is mogelijk, waarbij een deel van de investering wordt gedragen door de

energiecoöperatie en een ander deel door een privé-investeerder. Dit gebeurt dan bv. via een achtergestelde lening.

Heldere afspraken vanaf het begin

Participatie werkt alleen als bewoners duidelijk weten wat ze terugkrijgen: een eerlijk aandeel, een mogelijk dividend en concrete voordelen voor de buurt. Vertel een eenvoudig, krachtig verhaal. "De wind van hier, de opbrengst voor hier." Leg deze afspraken stevig vast.

Wees ook open en duidelijk over de risico's en kansen van het participatietraject. Zo voorkom je verrassingen en neemt iedereen bewust en goed geïnformeerd deel.

Flexibele projectstructuren

Kies een structuur die past bij jouw situatie. Wil de gemeente het windproject zelf ontwikkelen, of enkel mee investeren of een deel van de stroom afnemen? Of laat je het windproject over aan een partner die voldoet aan de voorwaarden van het windbestek? Mogelijke samenwerkingsvormen zijn bijvoorbeeld een concessie¹⁰ waarbij de coöperatie het project exploiteert of een publiek-privaat samenwerkingsverband (PPS) waarin gemeente en energiecoöperatie samen eigenaar zijn.

Leg afspraken vast rond aandelenverdeling, stemrechten, exit-opties en winstbestemming. Zo blijft de energiecoöperatie autonoom, terwijl een gezamenlijke stuurgroep planning, hinderbeperking en communicatie coördineert.

Investeren in planologie én communicatie

Duidelijke windzones en vroegtijdige gesprekken met de buurt scheppen voorspelbaarheid. Organiseer kijkdagen bij bestaande turbines, toon realistische simulaties van geluid en schaduw, en wees eerlijk over de landschappelijke impact. Maak voordelen tastbaar. Dat kan bijvoorbeeld via een buurtfonds, voorrangsrechten bij aandelen, energiebesparingscheques, lokale meerwaardeprojecten, de sociale inclusie van kansengroepen of de bestrijding van energiearmoede. Mensen verzetten zich zelden tegen iets wat ze begrijpen, waar ze invloed op hebben en waarvan ze zelf de voordelen ervaren.

⁹ In het LEKP is een doelstelling rond coöperatieve/participatieve hernieuwbare energieprojecten opgenomen die van toepassing was tot 2026. [Meer info.](#)

¹⁰ Meer informatie over de concessieregelgeving: [Justel databank](#)

Een windturbine op private gronden

De meeste windturbineprojecten in Vlaanderen worden gerealiseerd op private gronden. Door de vele verspreide bebouwing in Vlaanderen zijn geschikte locaties voor het inplanten van windturbines schaars. Heel dikwijls gaat het over landbouwgebied. Door de vele randvoorwaarden (zoals afstand tegenover woningen, hoogspannings- of aardgasleidingen, natuur, erfgoedwaarden of toegankelijkheid), is het soms puzzelen om de goede inplantingslocatie te selecteren. Ook op private gronden kan de financiering plaatvinden via een energiecoöperatie.

Exploitanten van windturbines hebben vaak een coöperatieve tak, zelfs als ze zelf geen energiecoöperatie zijn. Via die structuur kunnen buurtbewoners of andere burgers financieel mee investeren in projecten. Soms werkt de exploitant ook samen met een energiecoöperatie die een deel van de windturbine bezit. Er zijn voorbeelden van gerealiseerde projecten waarbij een stuk van een windturbinepark later werd verkocht aan een energiecoöperatie.

Door samen te werken met een energiecoöperatie bouwt een windturbine-exploitant mee aan meer draagvlak in de buurt. Over het algemeen staan projectontwikkelaars dan ook open voor deze vorm van participatie. Want buurtbewoners maken zich soms zorgen over (toekomstige) windturbines in de hun buurt.^{11 12} [Deze brochure van de provincie West-Vlaanderen](#) overloopt een aantal van de bezorgdheden en hoe je daar als gemeente op kan inspelen.

Wat kan je als gemeente doen?

Giet je voorkeur om inwoners te laten participeren bij de realisatie van windturbineprojecten in een gemeenteraadsbesluit. Zo'n besluit is (behalve voor projecten op eigen gronden) niet juridisch bindend, maar is een signaal voor kandidaat-exploitanten dat jouw gemeente dit belangrijk vindt. Je vindt een aantal voorbeelden van zulke gemeenteraadsbesluiten terug in de [online kennisdatabank van REScoop Vlaanderen](#).

11 In 2023 deden de Universiteit Gent en Imec in opdracht van ODE [een onderzoek naar draagvlak bij windturbines in Vlaanderen](#).

12 Bij een studie uitgevoerd in 2021 in opdracht van het VEKA en de VREG (nu VNR) naar het draagvlak voor windenergie gaf 65% van de bevroagden aan voorstander te zijn van windenergie. 21% ziet liever geen windturbine in eigen gemeente. De tegenstand is beperkt, maar haalt vaak de pers en dat kan een vertekend beeld geven. Bron: www.vlaanderen.be/bouwen-wonen-en-energie/groene-energie/windenergie

Onze coöperatieve windturbines sluiten perfect aan bij de energievisie van de stad. We zorgen niet alleen voor groene stroom, maar helpen tegelijk om energiarmoede aan te pakken. Dat geeft ons als Eeklonaars dubbel reden om trots te zijn.

Jan De Pauw,
projectverantwoordelijke
hernieuwbare energie

Lokaal draagvlak bij Wienerberger in Beerse

Op de productiesite van Wienerberger in Beerse werden 2 windmolens geplaatst. Door een open dialoog en samenwerking met de gemeente en de omwonenden werd een draagvlak voor het project gecreëerd. Er werden na overleg met de buurt een aantal aanpassingen in de exploitatievoorwaarden afgesproken en vastgelegd in de vergunning. De lokale burgercoöperatie Campina Energie kreeg de gelegenheid mee te participeren waardoor omwonenden mee kunnen delen in de opbrengst.

Windenergie als streekproduct, met coöperatieve windturbines als motor voor de lokale energietransitie, met burgerparticipatie en lokale meerwaardecreatie als uitgangspunt. Dat vormt het succesverhaal van Eeklo als hernieuwbare energiestad.

Ben Caussyn,
coördinator stadsontwikkeling

Ontdek deze praktijken
in de praktijkendatabank

Eeklo als pionier in coöperatieve windenergie

Eeklo zette als een van de eerste steden in Vlaanderen in op windenergie. Ecopower bouwde er in 2001 haar eerste windturbine en sindsdien kwamen er meerdere projecten bij, zoals de turbines aan de E34-expresweg en aan de Huysmanhoeve. Bij al deze projecten krijgen inwoners de kans om mee eigenaar te worden, zo blijft de opbrengst van de wind lokaal. Ecopower gaat daarmee in op de vraag van gemeente én de provincie Oost-Vlaanderen, dat windprojecten minstens 20 tot 50% in lokale handen zijn.

De turbine aan de Huysmanhoeve is een mooi voorbeeld van hoe samenwerking tussen stad en coöperaties werkt. Maar het verhaal stopt niet bij wind. Dankzij de samenwerking met energiecoöperaties kunnen inwoners van Eeklo ook meedoen aan zonneprojecten en initiatieven tegen energiearmoede, en wordt er al vooruitgekeken naar een stadsbreed warmtenet en naar energieopslag. Zo blijft Eeklo samen met de inwoners bouwen aan een duurzame en eerlijke energietoekomst.

Voor ons is lokale productie van groene stroom natuurlijk financieel cruciaal. Maar als lokaal verankerd bedrijf vinden wij ook een goede relatie met de buurtbewoners belangrijk. Vandaar dat wij maximaal ingezet hebben op overleg en participatie.

Wim Ariens,
plant manager
Wienerberger

Er zijn in Beerse nog vergunningsaanvragen geweest in de loop van de voorbije jaren. Dit project, met inspanningen voor het creëren van een draagvlak in de buurt, is intussen gerealiseerd. Van een project waar zo'n overleg niet voorzien was, staan de windturbines er nog niet. Je ziet dus dat het helpt om tot resultaat te komen.

Burgemeester Bart Craane

Het betrekken van burgers bij dit windproject zorgt voor meer draagvlak en betrokkenheid bij de Genkenaren. Zo wordt de energietransitie plots heel tastbaar in de plannen die Stad Genk heeft.

Karel Kriekemans, schepen van openbare werken, duurzaamheid, mobiliteit en evenementen bij stad Genk

Ecopower heeft ervaring in alle projectfasen voor de realisatie van meer lokale windenergie en steunt gemeenten bij de realisatie van hun beleid. Samen met Bronsgroen zetten we in op maximaal draagvlak en burgerparticipatie bij dit windproject.

Benjamin De Meyer, coördinator deelteam windenergie bij Ecopower

Stad Genk betreft inwoners en kmo's bij nieuwe windturbines

Stad Genk wil volop inzetten op windenergie en schakelt daarvoor de hulp in van energiecoöperaties. Op de stadsterreinen in Genk-Zuid zullen nieuwe windturbines gebouwd worden, ten vroegste in 2026. De stad zette zelf de eerste stappen en koos na een openbare aanbesteding voor Ecopower als partner. Ook de Limburgse coöperatie Bronsgroen stapt mee in.

Het doel is duidelijk: Stad Genk wil niet alleen duurzame energie opwekken, maar ook de inwoners en kmo's van Genk actief betrekken. Stad Genk neemt daarbij een deel van de financiering op zich, maar iedereen krijgt de kans om mee eigenaar te worden door aan te sluiten bij de coöperaties. Zo blijft de meerwaarde van het project lokaal verankerd.

Coöperatieve windmolen op komst in Hannuit-Wasseiges

Bij deze Waalse gemeentes komt de eerste windmolen van coöperatie Plenty, met de steun van de beide gemeentebesturen.

Er is een draagvlak voor het project opgebouwd via infomomenten, persoonlijke uitnodigingen en een publieksevenement met toelichting door de burgemeesters, werfbezoek en animatie. De inwoners worden uitgenodigd om mee te investeren.

Dankzij de inzet van de burgemeesters en betrouwbare partners slaagden we er in een grote geloofwaardigheid op te bouwen.

Arno Roose

Met Plenty en onze burgers gaan wij de energie van morgen produceren. Eén windmolen zorgt voor elektriciteit voor 3000 gezinnen.

Burgemeesters Manu Douette (Hannuit) en Thomas Courtois (Wasseiges)

Storm CV telt intussen meer dan 4000 participanten die onze energieprojecten ondersteunen. Zo delen ze mee in de winst van hernieuwbare energie die in hun omgeving geproduceerd wordt en bovendien genieten ze ook van extra voordelen die onze coöperatie aanbiedt aan haar leden. Denk aan een energiewebinar met advies op maat om je energieverbruik te verlagen of een coöperantendag met een rondleiding in de turbine en workshops voor jong en oud. De energietransitie versnellen doen we niet alleen, maar samen met onze Storm-ambassadeurs die mee investeren in onze projecten.

Valentine Trouilliez-Spinette,
Community Manager
Burgerparticipatie Storm

Storm CV en Zefier investeren mee in windpark Geraardsbergen

Het Storm-windpark in Geraardsbergen bestaat uit één windturbine en is gelegen ten zuiden van bedrijventerrein Schendelbeke aan de N42 in de Provincie Oost-Vlaanderen. Het park voorziet in de jaarlijkse energievoorziening van meer dan 3.500 gezinnen.

Na een succesvolle Open Werf begin 2022 tekenden midden dat jaar maar liefst 257 omwonenden in op de participatieoproep via Storm CV. Naast de burgerparticipatie investeerde ook de Stad Geraardsbergen in het windpark via een directe participatie van 20% van het intergemeentelijk samenwerkingsverband Zefier in het aandelenkapitaal.

Als gemeentelijke participatiemaatschappij investeert Zefier met volle overtuiging in het Storm-windpark in Geraardsbergen. Voor de stad is dit een win-winsituatie: enerzijds helpt dit windpark onze klimaatdoelstellingen te behalen, anderzijds vloeien de opbrengsten van deze duurzame investering terug naar onze stad en kunnen we deze middelen inzetten om maatschappelijke projecten te realiseren.

Bestuurder Zefier Storm Geraardsbergen
& Stadsbestuur Geraardsbergen

Succesvolle samenwerking in Zoersel

Het Storm-windpark Zoersel bestaat uit twee windturbines en is gelegen in de provincie Antwerpen parallel aan de autostrade E34, ter hoogte van de afrit Zoersel.

Inwoners van de gemeente Zoersel kregen eind 2021 via de coöperatieve Storm CV de mogelijkheid om te delen in de winsten van de windturbines. In totaal investeerden 187 omwonenden mee in het windpark.

Naast de inbreng van burgers investeerde het intergemeentelijke samenwerkingsverband IKA (Investeringsvereniging voor de Kempen en het Antwerpse) ook in het windpark in Zoersel.

Na een drukbezochte "Open Werf"-dag in oktober 2021 werd het project op 27 februari 2022 officieel ingehuldigd door Cathy Berx, gouverneur van de provincie Antwerpen, samen met gemeente Zoersel, het bestuur en heel wat coöperanten en medewerkers van Storm. Natuurpunt Voorkempen organiseerde samen met Storm in de buurt van één van de turbines een bosplantactie van een halve hectare bos, waar enthousiast werd aan deelgenomen door jong en oud. Daarnaast kreeg ook het wandelpad dat langsheen het windpark loopt een opwaardering met enkele zitbanken. De gemeente is telkens nauw betrokken geweest bij al deze initiatieven.

Doorheen de jaren groeide de samenwerking tussen de gemeente Zoersel en Storm nog verder op educatief vlak. Zo ontvangen de experts van Storm jaarlijks meer dan honderd leerlingen van 'De Klimaatbende' voor een rondleiding in het windpark en toelichting in de turbine. De gemeente Zoersel coördineert deze schooluitstap, waar telkens zes basisscholen en hun leerkrachten met veel enthousiasme aan deelnemen.

Dit windpark is tot stand gekomen dankzij een constructieve samenwerking met onder meer de provincie Antwerpen en het lokaal bestuur. We merken dat er een groot draagvlak is voor windenergie. Hier in Zoersel hebben heel wat buurtbewoners zich via onze coöperatieve Storm CV mee achter dit project gezet. Ook tijdens de open werf die we in oktober organiseerden mochten we heel wat Zoerselenaars op de werf verwelkomen.

Jan Caerts,
CEO van Storm

187 omwonenden investeerden mee in de windmolens van Storm. De twee windturbines zijn in april 2022 in gebruik genomen en hebben een gemiddelde jaarlijkse productie van 10.500 MWh, goed om zo'n 3000 gezinnen van stroom te voorzien. De leerlingen van de 6de leerjaren van alle Zoerselse scholen gaan jaarlijks op bezoek in het windmolenpark. Ze krijgen er uitleg over de werking van de windmolens en mogen er zelf eens binnen een kijkje werpen. Op deze manier worden dus niet enkel veel gezinnen van schone stroom voorzien, maar krijgt de jonge generatie ook inzicht in het hoe en waarom van hernieuwbare energie.

Burgemeester Katrien Schryvers

2. Daken als motor voor coöperatieve zonne-energie

Zonne-energie is een van de meest toegankelijke, betaalbare en betrouwbare bronnen van hernieuwbare energie. Ze combineert technologische eenvoud met een groot maatschappelijk voordeel: iedereen kan eraan deelnemen. Van individuele burgers tot lokale overheden.

Zonnepanelen kunnen op elk schaalniveau worden toegepast: van kleine installaties op daken van woningen of scholen tot grote zonneparken. Ze vergen nauwelijks onderhoud, hebben een lange levensduur en zijn daardoor bijzonder praktisch en flexibel in uitvoering en planning.

Het is dan ook geen toeval dat zonne-energie sneller groeit dan eender welke andere hernieuwbare energiebron.

Coöperatieve zonne-energie op gemeentelijke daken

Hoe begin je eraan?

Zichtbaar, laagdrempelig en lokaal

Publieke gebouwen zijn ideale plekken om zonne-energie concreet te maken. Dat kan ook op een coöperatieve manier, door schooldaken, sporthallen, of parkeergarages open te stellen. Zo verlaag je de drempel voor inwoners, bespaar je op gemeentelijke energiekosten én bied je bewoners een eenvoudige manier om zelf mee te investeren in de energietransitie. Dit kan bovendien een eenvoudige manier zijn om als lokaal bestuur te voldoen aan de verplichting voor zonnepanelen voor gebouwen met hoge elektriciteitsafname¹³. Daarnaast verbeteren zonnepanelen ook het EPC-NR label van een publiek gebouw.

Beauvent zal de installatie de komende 15 jaar beheren. En één ding is zeker: het is de veiligste installatie die Beauvent tot nu toe bouwde, met minimale kans op diefstal.

Frédéric Haghebaert,
Algemeen Directeur Beauvent

Bij de bouw van een nieuw politiekantoor komt heel wat kijken. Een complete ontzorging omtrent de zonnepanelen-installatie is dan een zegen.

Toon Fonteyne,
Commissaris Politie Polder

Beauvent brengt zonne-energie naar politiezone Diksmuide

Beauvent realiseerde een zonne-installatie op het dak van het nieuwe commissariaat van politiezone Polder in Diksmuide. Het project levert evenveel energie als ongeveer 10 particuliere thuisinstallaties. De voormalige kantoren in Houthulst, Kortemark, Koekelare en Diksmuide werden samengebracht in één modern en innovatief gebouw met een zo laag mogelijke ecologische voetafdruk.

¹³ Meer info: www.vlaanderen.be/zonnepanelen/pv-verplichting

Maak van burgerparticipatie en lokale meerwaarde voorwaarden in concessies of samenwerkingen.

Denk daarbij aan participatie, lokale kapitaalsophaling en een basisaanbod aan educatie en communicatie, zoals lespakketten, rondleidingen of een uitleendienst met energiemeters.

Eenvoudige en transparante participatie

Een **duidelijke participatie-architectuur** zorgt voor vertrouwen. Neem dit op in de criteria voor samenwerking. Energiecoöperaties kunnen zorgen voor een toegankelijke aandeelprijs met een evenwichtig stemgewicht per persoon en een duidelijke uitleg over risico's en opbrengsten.

Laat inwoners ook letterlijk zien waar hun euro's terecht komen: een realtime teller in de sporthal, een dashboard op de schoolwebsite of een infopaneel aan de gevel maakt de impact zichtbaar. Voeg er een buurtcomponent aan toe, bijvoorbeeld door een deel van de opbrengsten te reserveren voor kleine energiemaatregelen bij kwetsbare gezinnen.

Sneller opschalen met slimme structuren

Versnel de uitrol door te werken met raamcontracten en mini-competities per cluster van daken. Veb

biedt bijvoorbeeld [een interessant raamcontract](#) aan waarbij zonnepanelen worden aangelegd op daken van gemeentelijk gebouwen via een energiecoöperatie. Via een stroomafnameovereenkomst neemt een energiecoöperatie de financiering, de installatie en het onderhoud van het hernieuwbare energieproject voor haar rekening. Na afloop van het contract wordt de gemeente kosteloos eigenaar van de installatie. De gemeente betaalt gedurende het contract een vaste prijs voor de lokaal verbruikte hernieuwbare stroom.

Vraag ontwikkelaars om een **"stappenplan"** te maken: van snel te realiseren daken, tot daken die kleine ingrepen vragen, naar complexere dossiers rond erfgoed of brandveiligheid.

Je kan gebruik maken van raam- of modelcontracten voor stroomafname of onderhoud. Laat daarbij best voldoende ruimte voor lokale accenten, zoals schoolprojecten of een feestelijke opening.

Bij specifieke uitdagingen, zoals stabiliteit of erfgoed, zijn soms technische oplossingen mogelijk om de daken toch te benutten. Denk bijvoorbeeld aan lichtgewicht zonnepanelen.

Aandachtspunten:

- Laat aanbieders rekenen met de stroomprijs tijdens dag(zonne)uren. Gemeenten die voor hun energielevering een contract met het Vlaams Energiebedrijf (veb) hebben, werken bijna allemaal met dynamisch tarief, met wisselende stroomprijs per kwartier, ook voor de injectie van zonnestroom die wordt verkocht. Een stroomafnameovereenkomst baseert zich niet op de gemiddelde prijs, maar op de werkelijke prijs.
- Voorzie de mogelijkheid tot "dynamisch curtailment" in het afnamecontract, zodat de aanbieder aangemoedigd wordt actief mee te denken aan optimale oriëntatie en om maximale stroomwaarde na te streven in plaats van louter maximale productie (op soms minder gewenste tijdstippen). Dit draagt bovendien bij aan een optimale afstemming van vraag en aanbod in het bredere energiesysteem.

Een groot deel van de opgewekte elektriciteit zal de provincie zelf gebruiken en kunnen we afnemen aan lagere prijs dan die ons huidige energiecontract.

Igor Piltjens,
gedeputeerde
bij provincie Limburg
(bron: HBvL, juni 2024)

Ecopower kon eenvoudig een voorstel opmaken via het raamcontract van het Vlaams Energiebedrijf met de provincie Limburg. Zo kiest de provincie nu in twee fases volledig voor burgerzon op haar openbare daken.

Siebe Clerinx,
projectverantwoordelijke
bij Ecopower

Meer dan 1 MWp coöperatieve zonnepanelen op de daken van provincie Limburg

De provincie Limburg stelt de daken van haar schoolgebouwen en andere provinciale infrastructuur ter beschikking aan burgercoöperatie Ecopower. Zo kunnen burgers samen investeren in meer dan 1 megawattpiek aan zonnepanelen, goed voor lokale en duurzame

energie. In het voorjaar van 2025 werden al 1104 coöperatieve zonnepanelen geplaatst op vier schoolgebouwen in Hasselt, Diepenbeek en Voeren. Dankzij het [raamcontract van het Vlaams Energiebedrijf](#) kon dit snel en zonder eigen aanbesteding.

In 2026 volgt een tweede fase met nog eens 1524 zonnepanelen op onder andere de brandweerschool en veiligheidscampus in Genk, scholen in Hasselt, Maasmechelen en Tongeren, en het cultuurhuis Dommelhof in Pelt.

Klimaan – Zonnewijzer (2022 – heden)

Met Zonnewijzer zet Klimaan, samen met de stad Mechelen en omliggende gemeenten, een laagdrempelig model op waarmee burgers en organisaties investeren in zonnepanelen op publieke en private daken. Burgers krijgen gratis advies en kunnen intekenen op groepsaankopen voor zonnedaken, stekkerbatterijen, slimme sturingsystemen en laadpalen, terwijl organisaties en kmo's ondersteuning krijgen bij Zonnewijzer.biz, met totale projectontzorging, ook voor de complexe en uitdagendere dossiers.

Dankzij deze aanpak wordt zonne-energie concreet, collectief en schaalbaar. Bedrijven, gezinnen en gemeenten profiteren samen van lagere energiekosten, meer lokale productie en een grotere betrokkenheid bij de energietransitie. Het project laat zien dat coöperatieve samenwerking de sleutel is om duurzame energie snel en breed ingang te doen vinden.

Mensen zien door het aanbod vaak het bos niet meer. Waar installateurs vroeger hoge prijzen vroegen, dalen ze nu sterk door de lage vraag. Net daarom is dit het moment om verder te kijken dan prijs en je inwoners voor te bereiden op stijgende energiekosten.

Klimaan cvso

In de toekomst verduurzamen we onze energie steeds meer. We willen dat elk gezin, elke vereniging en elke kmo kan overstappen naar zonnestroom. Daarom werken we samen met energiecoöperatie Klimaan en stappen we in het project Zonnewijzer.

Gemeente Sint-Katelijne-Waver

ECoOB stelt graag haar expertise in duurzame energieoplossingen ter beschikking. Via deze studies helpen we gemeenten de juiste keuzes maken voor een duurzame energietoekomst.

Steven Decat,
bestuurder ECoOB

ECoOB – Haalbaarheidsstudie zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen

In samenwerking met energiecoöperatie Oost-Brabant (ECoOB) worden dit jaar 135 extra zonnepanelen geïnstalleerd op het dak van het gemeentelijk zwembad en het gemeentehuis. Uniek aan deze samenwerking is dat inwoners van Tremelo mede-eigenaar kunnen worden van de nieuwe zonne-installaties.

De installatie, het beheer en het onderhoud van de zonnepanelen op de gemeentelijke daken worden mogelijk gemaakt via het coöperatieve model van ECoOB. Daarbij kunnen inwoners aandelen kopen en zo mede-eigenaar worden. In ruil ontvangen ze jaarlijks een dividend en gratis energieadvies voor hun eigen woning. Op die manier blijft de meerwaarde van lokale energieproductie ook echt in handen van de lokale gemeenschap.

Met deze samenwerking combineren we een lagere CO₂-uitstoot en lagere energiekosten met lokale betrokkenheid. De winst van deze hernieuwbare energie blijft voor de lokale gemeenschap: de inwoners van Tremelo kunnen mede-eigenaar worden en daar een financieel voordeel uit halen met een opbrengst die toch een stuk hoger ligt dan die van bv. een spaarboekje.

Diana Van Leemputten,
schepen gemeente Tremelo

Coöperatieve zonne-energie op andere grote daken

Niet alleen lokale besturen hebben grote daken die geschikt zijn voor zonnepanelen. Ook bedrijven, landbouwers en andere publieke organisaties beschikken over waardevolle dakoppervlaktes. Toch investeert niet iedereen zelf in zonnepanelen. Soms ontbreken de middelen, de tijd of gewoon de goesting. Een energiecoöperatie kan dan een oplossing bieden. Die neemt de investering, installatie en opvolging op zich, zodat de eigenaar volledig ontzorgd wordt. Dat duwtje in de rug maakt vaak het verschil.

Vandaag wordt nog maar zo'n 8% van alle geschikte daken in Vlaanderen benut voor het opwekken van groene stroom. Het potentieel is dus enorm.

Als lokaal bestuur kun je op verschillende manieren anderen aanmoedigen om hun dak ter beschikking te stellen van een energiecoöperatie:

- Stel een energiecoöperatie aan als zonnecoach die advies geeft aan bedrijven, landbouwers of organisaties.
- Werk met een samenwerkingsovereenkomst om afspraken helder vast te leggen.
- Neem zelf het initiatief om mee een coöperatie op te richten. Verschillende steden en gemeenten gingen je al voor.

We zijn trots dat we dankzij dit project samen met heel wat Gentenaars kunnen werken aan een duurzaam Gent. Energie lokaal en in eigen beheer opwekken, is daarbij een belangrijke stap.

Hafsa El-Bazioui,
schepen Facility Management
Stad Gent

15.000 zonnepanelen voor een duurzaam Gent

Op de loodsen van Lemahieu Group werd een zonne-installatie met 15.000 zonnepanelen gebouwd, waarvan de volledige opgewekte energie door de stad wordt afgenomen voor gebruik in eigen gebouwen. Het project werd via een aanbesteding van veb aan Beauvent cv gegund.

De installatie levert jaarlijks 7.000 MWh, genoeg om 2.000 gezinnen van stroom te voorzien, en de stad neemt deze energie minstens 15 jaar af.

Het is een pioniersproject in Vlaanderen: voor het eerst neemt een stad zonnestroom af die geproduceerd wordt op een dak van een private eigenaar in de eigen stad. Een deel van de installatie werd via burgerparticipatie gefinancierd. 750 Gentenaars investeerden mee, en het volledige kapitaal werd in anderhalve dag bijeengebracht.

Dankzij dit project haalt Gent nu bijna de helft (46%) van het elektriciteitsverbruik van haar stadsgebouwen uit lokaal geproduceerde hernieuwbare energie.

Deze zonne-installatie bij Lemahieu Group is één van de grootste van Gent. Dit unieke project was enkel mogelijk dankzij de financiële steun van 750 Gentenaars. We zijn trots dat we als burgercoöperatie de Stad Gent kunnen ondersteunen in het halen van haar duurzaamheidsambities. De winst die we realiseren met dit project stroomt terug naar onze coöperanten. Burgers maken zo het verschil in de energietransitie.

Frédéric Haghebaert,
algemeen directeur van Beauvent

Wind en zon zijn overvloedig aanwezig in Eeklo. Het zijn streekproducten die voor iedereen toegankelijk zouden moeten zijn. Via de coöperatieve aanpak in ons zonbestek schijnt de zon in Eeklo straks voor iedereen. Zo creëren we samen een stad waar we goed kunnen wonen, werken en bewegen.

Ben Caussyn,
coördinator stadsontwikkeling

Zon in Eeklo

Stad Eeklo heeft een klimaatactieplan dat in 2030 ambitieus mikt op een CO₂-reductie van 63%. Eén van de acties om dit doel te halen is de daken van de publieke gebouwen vol leggen met zonnepanelen. Daartoe werd een **zonbestek** opgesteld. De financiering van deze zonnepanelen zal gebeuren via rechtstreekse burgerparticipatie onder de vorm van een zogenaamde derde partijfinanciering. Dit wil zeggen dat we burgercoöperaties **Ecopower en Volterra** de mogelijkheid geven om te investeren in zonnepanelen op onze daken. Via de elektriciteitsfactuur (min een korting voor het gebruik van ons dak), betalen we deze terug mét rendement.

Uniek voor Eeklo is dat we elke **vereniging en onderneming** die een geschikt dak heeft, de mogelijkheid geven om zich hierbij aan te sluiten. Zo willen we elke geschikte vierkante meter Eekloos dak optimaal gebruiken. Door al die daken te verenigen in één pakket wordt de opdracht niet alleen groter, maar door de schaalvergroting ook interessanter voor alle partijen omdat de kosten dalen. Ook inwoners kunnen gebruik maken van een collectief aanbod.

Met dit vernieuwend zonbestek willen we iedereen op een voordelige manier betrekken bij de lokale energietransitie.

Het is typisch voor de stad Eeklo dat hun zonbestek zich niet beperkt tot de publieke daken alleen, maar als hefboom dient voor inwoners en bedrijven in de stad. Via een coöperatief aanbod krijgt iedereen de kans om deel te worden van de lokale energietransitie, zowel individueel als collectief.

Jan De Pauw,
projectverantwoordelijke
hernieuwbare energie

Samenwerkingsovereenkomst voor zonnepanelen op grote daken in Turnhout

De stad Turnhout sloot een samenwerkingsovereenkomst met de lokale energiecoöperatie Campina Energie om zoveel mogelijk grote daken op het grondgebied van zonnepanelen te voorzien. Er wordt een gratis en vrijblijvende studie van het potentieel van grote daken aangeboden. De grootte van de PV-installatie wordt berekend op basis van de oppervlaktecapaciteit van het dak en de financierings- en afnamemogelijkheden. Ook een volledige ontzorging van een projectrealisatie behoort tot de mogelijkheden.

In het klimaatplan van Turnhout is de doelstelling opgenomen om 40% lokaal, hernieuwbaar stroomverbruik te realiseren tegen 2030. Om deze te behalen moet zoveel mogelijk dakcapaciteit maximaal benut worden. Het doel? Een exponentiële groei in lokale zonnestroom ondersteunen en daarbij de maatschappelijke gedragenheid vergroten via burgerparticipatie.

Van de 20 onderzochte locaties zijn tot nog toe 8 locaties ook gerealiseerd — goed voor 2.423 kWp of 5.384 panelen en een besparing van 327 ton CO₂ per jaar. Andere locaties wachten op een bijkomende afnemer. Van de realisaties werd 60% werd uitgevoerd via Campina Energie. Onze aanpak werkt, met een blijvende impact.

Dorian Vermeir,
Energiregisseur
stad Turnhout

PV-scans voor landbouwers bij Interwaas

Interwaas zorgt via Waasland Klimaatland voor heel wat gezamenlijke klimaatacties voor de regio. Bij energiecoöperatie Megawattpuur konden landbouwers in de periode 2019-2022 een gratis PV-scan aanvragen. Bij deze scan werd gefocust op het potentieel voor zonne-energie. Hij bestond uit een plaatsbezoek, een voorontwerp met economische analyse voor zonnepanelen en een voorstel om de installatie te laten plaatsen door de burgercoöperatie.

Van de 23 uitgevoerde scans zijn 10 installaties gerealiseerd: 7 door de landbouwer zelf, 3 door een coöperatie. Voor dat resultaat was het belangrijk om voor de communicatie samen te werken met partners die dicht bij de boeren staan.

Charles Christiaens,
coördinator Waasland Klimaatland

Landbouwers zijn in vele gevallen grootverbruikers, maar worden door steeds wijzigende energiewetgeving, ondersteuningsmechanismen, enz.. te veel aan hun lot overgelaten. Persoonlijk contact en individuele scans bieden meerwaarde en zijn hulpmiddel om inzicht in de eigen energiesituatie te krijgen.

Jan Verstraeten en Wouter Overmeire,
uitvoerders PV scans Landbouwers
voor Megawattpuur.

Scholen maken gretig gebruik van dit aanbod. Bij bedrijven blijft de interesse beperkt, onder meer door negatieve berichtgeving en minder rechtstreeks contact. Daar kunnen we nog winst boeken.

Didi Naessens,
beleidsondersteuner omgeving,
stad Kortrijk

Vlaskracht aangesteld als zonnecoach in Kortrijk

Kortrijk stelde via een overheidsopdracht de lokale energiecoöperatie aan als zonnecoach en ondersteunt zo ondernemers en organisaties in de energietransitie. Deze maatregel helpt enerzijds bedrijven met de PV-verplichting, en helpt de stad voldoen aan het engagement rond coöperatieve/participatieve hernieuwbare energiedoelstelling uit het LEKP. Bedrijven en organisaties kunnen beroep doen op advies rond zonnepanelen, en als ze dat willen ook op de mogelijkheid voor derdepartijfinanciering via de coöperatie. Via een GIS-analyse werden de grote daken op het grondgebied opgespoord, zodat heel gericht kan gecommuniceerd worden.

Vlaskracht wil als Zonnecoach samen met burgers, organisaties als bedrijven de energietransitie helpen realiseren. Door te blijven druppelen, koelt de plaat af.

Filip Lemaitre,
Vlaskracht

Heel wat jeugdverenigingen hadden al een energiescan van hun lokaal laten uitvoeren onder begeleiding van de stad. Het viel op dat bijna geen enkel jeugdlokaal een PV-installatie had, wegens gebrek aan tijd, kennis en middelen. De oprichting van KnetterGent bood een antwoord op deze vaststelling.

Jeroen Persyn,
beleidsmedewerker klimaat

KnetterGent voorziet Gentse jeugdlokalen van zonnestroom

In Gent werd een afzonderlijke coöperatie opgericht om de jeugdlokalen van zonne-energie te voorzien. De Gentse jeugdverenigingen hebben zo toegang tot hernieuwbare energie, aan een goedkope, vaste prijs. Ze zijn zeker van het gebruik van groene stroom en hebben minder last van prijschommelingen op de energiemarkt. Binnen het jeugdwerk werden vrijwilligers gevonden om deze nieuwe coöperatie op te richten, de opstart werd ondersteund door de stad. Het nodige kapitaal wordt opgehaald bij de achterban van de diverse jeugdverenigingen. Intussen werden al 6 installaties geplaatst. Omwille van de dalende injectietarieven worden nu ook batterijen bijgeplaatst om het zelfverbruik te verhogen.

We zijn vooral een niche coöperatie. De klassieke coöperaties laten de jeugdlokalen links liggen vanwege het oninteressante verbruiksprofiel (enkel activiteit in weekend of 's avonds). Vanuit die gedachtengang is Knettergent ontstaan om deze leegte in te vullen. Door middel van projecten op maat, batterijen en VPPA overeenkomst voor injectie (in de running) proberen we het model rendabel te houden. We hebben een lage overhead en schakelen continu bij op de fel veranderende energiemarkt. Dankzij het kapitaal van de achterban van de jeugdverenigingen maken we dit verhaal mogelijk en proberen we een pionier te zijn in Vlaanderen.

Thomas Van Ongevalle
bestuur Knettergent

Coöperatieve zonne-energie op woningen

Zelfs als de dakoppervlakte niet zo groot is, zijn er mogelijkheden om op een energiecoöperatie beroep te doen.

Denk maar aan ASTER voor de sector van de sociale huisvesting. ASTER is geen coöperatie waar je als burger aandeelhouder kan van worden, maar een coöperatie van de woonmaatschappijen in Vlaanderen. [Zij plaatsen zonnepanelen op sociale woningen](#). De zonneënergie wordt in eerste plaats gebruikt door de sociale huurder, die deze stroom kan aankopen voor een kostprijs onder het sociaal tarief. De rest van de productie wordt verkocht aan een energieleverancier. Eind oktober 2025 waren zo al zo'n 12.700 installaties geplaatst, goed voor 55,5 MWpiek.

In Mechelen werd een gelijkaardig project opgestart in de [sociale woonwijk Otterbeek](#). De businesscase rekende daar wel op het delen van energie tussen gebruikers. Aangezien er in

tegenstelling tot in de beginperiode ondertussen amper energieleveranciers overblijven die geen administratieve kosten aanrekenen voor energiedelen, is het financiële verhaal daar helemaal anders geworden.

Ook op kleinere schaal wordt plaatsen van zonnepanelen op woningen toegepast door energiecoöperaties, bijvoorbeeld op appartementsgebouwen of bij kwetsbare gezinnen (zie verder). Uit het [rapport over energiedelen](#) van de Vlaamse nutsregulator (VNR) blijkt dat energiedelen van grotere volumes zoals tussen bedrijfsvestigingen of publieke gebouwen voordelig kan zijn, maar dat energiedelen van kleiner volumes typisch voor residentieel gebruik amper voordeel schept.

Een deel van de stroom die Ecopower als energieleverancier verkoopt, is trouwens afkomstig van de injectie op het net van de zonnepanelen op de woningen van de coöperanten.

Zonnepanelen op Leuvense budgethuurwoningen

Budgethuurwoningen zijn woningen in eigendom van het autonoom gemeentebedrijf van de stad, die een stuk onder de marktprijs verhuurd worden. Ze zijn bedoeld voor inwoners die moeilijk terechtkunnen op de private huurmarkt. Op vier residenties met in totaal 23 budgethuurwoningen plaatste energiecoöperatie ECoOB zonnepanelen. Op die manier wil AG Stadsontwikkeling Leuven de woningen verder verduurzamen en de woonkost van de huurders beperken. De plaatsing van zonnepanelen op de gemeenschappelijke teller heeft bovendien een belangrijke positieve impact op het EPC gemeenschappelijke delen.

De zonnepanelen zorgen voor een jaarlijkse CO₂-besparing van 8,25 ton. Minstens even belangrijk is dat huurders dankzij deze panelen ook besparen op hun energiefactuur.

Lies Corneillie,
schepen van Wonen

3. Warmtenetten: duurzame warmte, lokaal verankerd

In een warmte- of koudenet wordt er thermische energie verdeeld vanuit één of meerdere centrale installatie(s) naar verschillende gebouwen of locaties. Die energie wordt vervolgens gebruikt om ruimtes of processen te verwarmen of te koelen. Wanneer warmte- en koudenetten gevoed worden door een duurzame warmtebron (bijvoorbeeld geothermie, restwarmte uit de industrie, aquathermie) vormen ze naast individuele warmtepompen een doeltreffende oplossing voor het verduurzamen van gebouwverwarming- en koeling.

Wil je je graag verder verdiepen in het thema van de lokale duurzame warmtetransitie? VVSG stelde samen met het Vlaamse Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) een [Warmtegids](#) op. Die gids toont hoe je als lokaal bestuur werk maakt van een doordacht warmtebeleid. Ben je eerder geïnteresseerd in de meer technische aspecten van warmtenetten? Dan vind je heel wat informatie in de '[Leidraad warmtenetten voor lokale besturen](#)' van Warmtenetwerk Vlaanderen.

Samenwerking op lange termijn en grote maatschappelijke winst

Aan de hand van een lokaal warmteplan geeft een gemeente vorm aan het lokale warmtebeleid én aan de rol die ze daarin zelf opneemt. Via een

warmtezoneringsplan deelt de gemeente haar grondgebied op in gebieden die best overschakelen op warmtenetten en zones waar individuele warmtepompen de meest geschikte duurzame warmte-oplossingen vormen.

Hoe begin je eraan?

Meestal neemt een lokaal bestuur een regierol¹⁴ op, waarbij het nauw samenwerkt met partners om warmtenetten effectief te realiseren, zoals warmtenetbeheerders, investeerders, exploitant van een warmtebron, warmteleverancier, enzovoort.

Samenwerken kan op verschillende manieren: via een overheidsopdracht, concessie of domeintoelating. In de [brochure 'Warmtenetten in het Vlaamse Gewest'](#) bundelen we waardevolle juridische informatie, bijvoorbeeld over hoe je een warmtenetontwikkelaar aanduidt.

Er zijn in Vlaanderen al enkele mooie voorbeelden van energiecoöperaties die een warmtenet hebben aangelegd. De coöperatie zorgt voor kapitaal, buurtvertrouwen en medebeslissingsrecht door de coöperanten.

Dankzij het warmtenet en de aansluiting van bestaande appartementen was Oostende koploper in de werf rond fossielvrije renovatie uit het LEKP.

Judith Ooms,
schepen van
klimaat en energie

Beauvent zorgt voor fossielvrij warmtenet in Oostende

Het Warmtenet Oostende gebruikt restwarmte uit de afvalenergiecentrale van IVOO en levert warmte aan industriële klanten (Daikin, Vesuvius, Van Huele, Aquafin), openbare gebouwen (AZ Damiaan, stadhuis) en aan particulieren via de aansluiting van zowel bestaande als nieuwe appartementsgebouwen.

We realiseerden ondertussen al meer dan 19 kilometer warmtenetleidingen in Oostende. Enkel dankzij een nauwe samenwerking met het stadsbestuur kunnen we dit mogelijk maken.

Frédéric Haghebaert,
Beauvent

¹⁴ In de brochure 'Kompas voor een actieve rol in de lokale energietransitie' gaan we dieper in op de manier waarop een lokaal bestuur zelf kan investeren in de uitrol van een warmtenet door bv. een lokaal warmtebedrijf op te richten.

Stad Mortsel en Warmte Verzilverd zijn al jarenlang goede partners in de uitbouw van een innovatief warmtenetproject. Dit project zorgt voor de concrete uitvoering van de lokale klimaatdoelstellingen op het terrein op basis van actieve burgerparticipatie.

Erik Mertens,
omgevingsambtenaar Mortsel

Mortsel, kleine stad, maar groots in energietransitie

Mortsel kreeg het eerste warmtenet dat woningen verwarmt op industriële restwarmte. Twee coöperaties en het studiebureau Kelvin Solutions bundelden hun krachten in de BV Warmte Verzilverd en zorgden in een recordtempo voor een hoge temperatuur warmtenet dat zowel een 400-tal woningen als 4 KM0's van warmte voorziet sinds 2021. Samen met de stad tekenen zij ook een traject uit om mogelijks bestaande woningen te kunnen verwarmen via dit warmtenet. De bewoners kunnen niet alleen warmte krijgen, maar ook eigenaarschap van het warmtenet via de lokale energie coöperatie ZuidtrAnt-W of de Vlaamse coöperatie Ecopower.

Mortsel zette daarnaast ook een wedstrijd in de markt voor een nieuwe woonontwikkeling op eigen gronden. Uit deze wedstrijd kwam het woonproject Benedicte als winnaar uit de bus. Samen met projectontwikkelaar Ciril, zal ZuidtrAnt-W in dit project een collectief lage temperatuur warmtenet via bodemwarmte voorzien voor een 75-tal wooneenheden. Naast de aanleg, eigenaarschap en de uitbating hiervan gedurende 30 jaar, zal de energiecoöperatie ook collectieve zonnepanelen voorzien en collectieve laadinfrastructuur in dit project.

Bovenop deze collectieve warmteprojecten, zijn er ook een heel aantal gebouwen, in eigendom van het lokale bestuur, uitgerust met coöperatieve zonnedaken, via het VEB bestek gegund.

Op deze manier laat Mortsel zien dat een kleine stad met beperkte budgetten, toch een initiator kan zijn van de energietransitie op haar grondgebied en het betrekken van haar inwoners hierbij.

Met onze bijdrage aan warmtenetten en zonnedaken op stadsgebouwen betrekken we inwoners bij de energietransitie. Tegelijk informeren en ontzorgen we burgers bij ingrepen in hun woning. Die samenwerking tussen stad en burgerinitiatief zet echt iets in beweging en zorgt voor een vertrouwensband.

Sophie Loots,
projectcoördinator ZuidTrAnt

Zo'n 25 overheden, bedrijven, burgers, organisaties en instellingen uit Mechelen ondertekenden het charter van de Warmtecoalitie tijdens het Klimaatcongres van april 2024. Stad Mechelen

Een brede warmtecoalitie in Mechelen

Verwarming en koeling op een duurzame manier blijft een grote uitdaging voor steden en gemeenten. In Mechelen werd daarom een brede warmtecoalitie gevormd: een samenwerking tussen lokale overheden, bedrijven, organisaties en energiecoöperaties. Samen werkten ze aan een ambitieus warmteplan voor de stad, waarbij iedereen een duidelijke rol krijgt van bij de start. Tijdens het Klimaatcongres van april 2024 ondertekende een brede waaier aan partijen het charter van de Warmtecoalitie. Ze engageerden zich om samen werk te maken van een duurzaam warmtebeleid. Klimaan en Ecopower ondertekenden het charter mee als lokale burgercoöperaties.

De warmtestrategie bracht de juiste partijen samen om van ambitie naar actie te gaan. Klimaan is er graag bij omdat we als burgercoöperatie burgers kunnen mobiliseren en mee kunnen bouwen aan het partnerschap dat de warmtetransitie effectief in beweging zet.

Steven Laurijssen,
Klimaan

Al in 2016 hebben we in Eeklo de concessie-overeenkomst voor de aanleg van een coöperatief warmtenet gekoppeld aan duidelijke ambities rond duurzaamheid én participatie. Door punten toe te kennen voor burgerparticipatie trachten we als stad niet alleen te sturen op de lokale warmtetransitie op zich, maar ook op lokaal draagvlak en gedeeld eigenaarschap.

Ben Caussyn,
coördinator stadsontwikkeling

Warmtenet Eeklo

De stad Eeklo gaf in 2018 het startschot voor een warmtetransitie op haar grondgebied. De gemeenteraad van Eeklo keurde de **concessieovereenkomst** goed voor het gebruik van het openbaar domein voor de aanleg en exploitatie van een **stadsbreed warmtenet in Eeklo**, door het consortium Veolia NV-SA en Ecopower cv. Op deze manier worden aanzienlijke inspanningen genomen om de warmtebehoefte van de stad te verduurzamen. Op zich een logische stap, want bij een gemiddeld huishouden gaat tweederde van het energieverbruik naar verwarming en sanitair warm water. Het warmtenet zal inwoners en bedrijven in Eeklo van groene warmte voorzien. Het warmtenet wil onder meer de restwarmte benutten uit de IVM-afvalenergiecentrale in Eeklo.

Bijzonder aan het warmtenet van Eeklo is de lokale verankering via **rechtstreekse burgerparticipatie** door **burgercoöperaties Ecopower en Volterra**, zodat ook burgers mee eigenaar kunnen worden van het warmtenet. Dat was één van de voorwaarden van het warmtebestek van de stad Eeklo en het past volledig binnen de lokale energievisie. In totaal staat 35% van het project open voor rechtstreekse burgerparticipatie.

In een eerste fase werd een "industriële traject" langs de Ringlaan naar de industrieterreinen onderzocht, maar dat bleek niet haalbaar door te weinig afnamevolume bij de bedrijven. In een tweede fase werd een "residentieel traject" langs de oude spoorlijn naar het stadscentrum onderzocht. Dit traject blijkt haalbaar mits een hoge aansluitingsgraad van meer dan 2/3. De ontwikkeling van het nieuwe bedrijventerrein Balgerhoeke zorgt voor extra opportuniteiten richting realisatie.

Met de restwarmte van de afvalenergiecentrale kunnen alle gebouwen van de stad Eeklo verwarmd worden, dan zijn we meteen ook van buitenlands gas en olie af. De coöperatieve aanpak betreft iedereen in de lokale energietransitie en zorgt voor inspraak in de lokale energievoorziening, zowel voor huurders als eigenaars.

Jan De Pauw,
projectverantwoordelijke
hernieuwbare energie

4. Samen met energiecoöperaties naar energiezuinige gebouwen

De goedkoopste energie is de energie die je niet verbruikt. Energy Service Companies (ESCO's) investeren in isolatie, slimme sturing en efficiënte verlichting in (publieke) gebouwen, en worden terugbetaald vanuit de gerealiseerde besparing. Dat verlaagt meteen de energiefactuur, zonder zware investering vooraf, en creëert een terugvloei-effect waarmee nieuwe projecten mogelijk worden. Sommige energiecoöperaties zetten sterk in op energiebesparing en renovatie. Ook zij kunnen optreden als ESCO.

Renovatie: advies en begeleiding

In Vlaanderen zijn verschillende energiecoöperaties actief met een breed aanbod aan collectieve diensten rond energetische renovatie. Ze bieden renovatie-advies en begeleiding aan, en organiseren groepsaankopen op maat van specifieke doelgroepen. Dat lukt dankzij hun uitgebreid netwerk van aannemers. Collectieve renovaties per wijk, ondersteund door energiecoaches en buurtambassadeurs, verlagen de drempel en zorgen voor gelijke toegang. Kleine instapmaatregelen zoals leds, radiatorfolie of debietbegrenzers leveren snel merkbare winst.

De energiehuizen zijn uiteraard de voor de hand liggende partners van lokale besturen als het gaat om renovatie- en energie-advies voor burgers. Tot en met 2025 boden echter ook zes Vlaamse energiecoöperaties – Campina Energie, ECoOB, Energient, Klimaan, Klimaatpunt (vzw gerelateerd aan Pajopower) en ZuidtrAnt – renovatieadvies aan particulieren in heel Vlaanderen. Ze ondersteunen burgers actief bij het verduurzamen van hun woning. Daarbij kiezen ze bewust voor een aanpak die de bewoners maximaal ontzorgt, van advies tot begeleiding tijdens het hele traject.

Door de herstructurering van Vlaamse premies en begeleiding via Mijn VerbouwBegeleiding ligt de nadruk nu op één uniform financieringskanaal via de Energiehuizen. Daardoor kunnen niet alle energiecoöperaties deze dienstverlening verderzetten. Deze energiecoöperaties zijn weliswaar toonaangevende spelers op Europees niveau binnen het domein van coöperatieve renovatiediensten, internationaal bekend als *Citizen Led Renovation*. **Energient** behoort zelfs tot de grootste energiecoöperaties in Europa die zich actief inzetten voor energetische renovatie.

Een renovatiebegeleidingstraject bestaat uit de volgende onderdelen:

- **Advies op maat** over energiebesparende maatregelen en technieken, zoals warmtepompen, voor de volledige woning. Dit advies is gebaseerd op een gedetailleerd renovatieverslag.
- **Begeleiding bij de uitvoering** van energiebesparende werken, waaronder:
 - samen een duidelijke en volledige offertevraag opstellen
 - betrouwbare aannemers selecteren en screenen
 - offertes of groepsafspraken aanvragen, vergelijken en beoordelen op prijs en kwaliteit
- **Persoonlijke ondersteuning** door een vaste renovatieadviseur (Single Point of Contact – SPOC), die als centraal aanspreekpunt fungeert.
- **Hulp bij premieaanvragen**, zodat bewoners maximaal kunnen profiteren van beschikbare financiële voordelen en subsidies.

Ze organiseren onder andere groepsaankopen, vaak over gemeente- en energiehuysgrenzen heen, en bundelen zo de krachten. Dat levert schaalvoordelen op en maakt kwalitatieve, betaalbare renovaties bereikbaar voor meer gezinnen.

Dankzij hun sterke lokale verankering en brede netwerk van burgers, bedrijven en overheden spelen coöperaties een unieke rol in de verduurzaming van het woningbestand. Samen met gemeenten en energiehuizen zetten ze hun expertise in om renovaties sneller en efficiënter te realiseren.

Daarnaast kijken energiecoöperaties verder dan klimaatdoelstellingen. Ze streven ernaar om iedereen mee te nemen in de energietransitie. Ook wie het financieel moeilijker heeft. Dankzij hun begeleiding en ondersteuning staan gezinnen sterker en kunnen ze zelf de stap zetten naar een energiezuinige woning.

Via Wijkwerf bereiken we een maximaal aantal wijkbewoners. Ook als ze geen renovatietraject starten, krijgen we inzicht in de redenen waarom. Zo weten we écht wat er leeft in de wijk.

An Van Hemeldonck,
projectmedewerker
bij Energent

Wijkwerf: Organisatie van wijkrenovatieprojecten

Met het project Wijkwerf helpt burgercoöperatie Energent al sinds 2015 bewoners van Vlaamse wijken om hun woning energiezuiniger te maken. In samenwerking met lokale overheden zoals Stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen en verschillende gemeenten, organiseerde Energent al 22 wijkrenovatieprojecten. Het doel? Bewoners informeren, motiveren en begeleiden bij renovaties, en tegelijk leren wat er leeft in de wijk.

Elke Wijkwerf wordt op maat uitgewerkt. Soms neemt Energent het hele traject op zich, van communicatie tot begeleiding. In andere gevallen focust de coöperatie op sensibilisering, samen met partners zoals energiehuizen. Dankzij deze aanpak worden niet alleen renovaties gerealiseerd, maar ook waardevolle inzichten verzameld over drempels en noden in de wijk.

Wijkwerf is een wijkgerichte renovatieaanpak die Gentenaars ontzorgt bij het energiezuinig maken van hun woning: van gratis renovatieadvies en het selecteren van betrouwbare aannemers tot het opvolgen van de werken en het helpen aanvragen van premies. Met onze aanwezigheid in de wijk willen we niet alleen bewoners ontzorgen bij hun renovatieproject, maar hopen we ook anderen te inspireren en overtuigen om samen stappen te zetten naar een energiezuinige en betaalbare woning.

David Cis,
coördinator Huis+,
stad Gent

Kwalitatieve groepsaankopen voor energiezuinige renovaties

Veel mensen willen hun woning energiezuiniger maken, maar weten niet goed waar te beginnen. Daarom biedt burgercoöperatie Energent samen met lokale besturen een concreet renovatieaanbod aan. Burgers krijgen hulp bij het plaatsen van zonnepanelen, isolatie, warmtepompen en andere energiemaatregelen. Energent werkt hiervoor samen met betrouwbare lokale aannemers, waarmee duidelijke afspraken zijn gemaakt over prijs en kwaliteit. Ze volgen de werken ook nauwgezet op.

Via groepsaankopen kunnen inwoners op een haalbare en betrouwbare manier renoveren. Energent blijft dicht bij de praktijk en leert voortdurend bij door de samenwerking met aannemers. Lokale besturen kunnen instappen via aanbestedingen of via energiehuizen, zoals Veneco.

Het team staat altijd open om samen te onderzoeken en te vernieuwen. Energent is heel flexibel en ze durven doen, soms out-of-the-box en altijd inspirerend. Ze zijn met andere woorden een sleutelpartner in de energietransitie.

Annekatrien Beckers,
stafmedewerker
bij Energiehuis Veneco

We helpen de gemeenten om hun klimaat- en energiedoelstellingen te behalen op een resultaat-gerichte manier.

Korneel Vangansbeke
coördinator Thuisbasis
energiediensten voor burgers
bij Energent

De Rigessel is een wijk met een groot potentieel voor collectieve renovatie door het grote aantal zelfde type woningen. In samenwerking met Dialoog, ECoOB en Energiehuis IGO selecteerden we de meest interessante renovatiemaatregelen. Hieruit kon de buurt er een kiezen waarvoor we een groepsaankoop uitwerkten. De eerste evaluatie van deze groepsaankoop is positief, na een aantal weken zaten we al aan 18 aanvragen en 7 goedgekeurde offertes.

Ellen De Rijck,
schepen voor milieu en klimaat,
gemeente Rotselaar

Meer dan 100 bewoners op ons infomoment en 35 gratis warmtescans uitgevoerd – dat toont aan dat bewoners klaar zijn voor de energietransitie. Ze hebben alleen de juiste ondersteuning en begeleiding nodig. Daar willen wij als ECoOB graag in voorzien.

Johan Rosius,
bestuurder ECoOB

ECoOB – Rigessel: samenwerken aan de wijk van de toekomst

De wijk Rigessel in Rotselaar telt een 100-tal woningen. Ongeveer de helft bestaat uit halfopen bebouwingen met een zadeldak (vaak nog met asbestleien) en garages met plat dak. De andere helft zijn vrijstaande woningen uit de jaren '80.

De gemeente plant een grondige heraanleg van het openbaar domein, met aandacht voor ontharding, waterbeheer en mobiliteit. Daarbij wordt meteen ook de link gelegd naar de energietransitie in de wijk.

Het project startte met een vooronderzoek door Morgenbouwers, een onafhankelijk kennis- en expertisecentrum rond duurzaam bouwen. Zij voorzagen een analyse van de bewonersprofielen, de staat van de woningen en de meest relevante renovatiemaatregelen. Op basis daarvan volgde een brede informatiecampagne, met actieve steun van de gemeente. Ambtenaren gingen zelfs deur aan deur om bewoners persoonlijk uit te nodigen.

Het resultaat mocht er zijn: meer dan 100 bewoners woonden het eerste infomoment bij. Daar konden ze meteen intekenen op een gratis warmtescan. In totaal werden er al 35 scans uitgevoerd door ECoOB.

HUISdokter Energiehuis Kempen – gratis renovatieadvies aan huis voor alle inwoners

Met het project 'HUISdokter' staat het Energiehuis Kempen mensen met raad en daad bij gedurende het hele renovatietraject. Medewerkers komen aan huis en werken op het tempo van de mensen. De HUISdokter helpt met plannen voor een totaalrenovatie, maar ook met energiebesparing door kleine ingrepen. De hele begeleiding is volledig gratis en onafhankelijk door financiële steun vanuit de lokale overheden en via Vlaamse middelen uit de Mijn VerbouwBegeleiding.

Voor de uitvoering van het renovatieadvies werkt Energiehuis Kempen deels met eigen personeel, maar er werden ook externe partners aangesteld via een openbare aanbesteding. Binnen het huidige contract zijn dat energiecoöperatie Campina Energie, Axilium BV en Home2Home vastgoed.

Via het HUISdokterproject kunnen we alle inwoners helpen bij hun energetische renovatie. Dit maakt dat vooraf geen inkomenscategorie bepaald moet worden waardoor het heel laagdrempelig is om in te schrijven. Samenwerking met externe partners, zoals energiecoöperatie Campina Energie maakt dat we op drukke momenten extra capaciteit kunnen inschakelen om inwoners sneller verder te helpen.

Gert Druyts,
coördinator Energiehuis Kempen
IOK

Wij als burgercoöperatie proberen de CO₂-uitstoot zo veel mogelijk te beperken. Het woningbestand is een significante uitstoter van CO₂. Door particulieren te adviseren hoe ze hun huis beter kunnen isoleren om zo klaar te zijn voor lage-temperatuursverwarming, dragen zij zo ook een steentje bij. Wij als renovatiecoaches bij een burgercoöperatie kijken ook naar de financiële en sociale impact van dergelijke maatregelen: een warmtepomp is niet onmiddellijk betaalbaar voor iedereen. Om deze reden kijken we wat er individueel haalbaar is, en proberen we op een prijsefficiënte manier klimaatvoordelen te halen. Campina Energie is verheugd om met IOK te mogen samenwerken. We zijn al partners voor een afzienbare tijd, en hopen dit nog lang te mogen blijven in de toekomst.

Bram Van Dun,
Campina Energie

5. Deelmobiliteit als zichtbare ambassadeur van lokale energie

Elektrische deelauto's en deelfietsen maken de energietransitie tastbaar. Bewoners ervaren direct hoe lokale zon en wind hen vooruithelpen.

Samenwerken met energiecoöperaties is erg laagdrempelig: terwijl gemeenten parkeerplaatsen (en soms laadpunten) voorzien, kunnen coöperaties de vloot en de app beheren.

Hoe begin je eraan?

Er bestaan verschillende uitrolmodellen. Elke gemeente kan kiezen voor een model dat past:

- De coöperatie kan optreden als vlooteigenaar en operator, met maximale lokale verankering.
- De gemeente kan een aantal dienstwagens ter beschikking stellen van de inwoners als deelwagens en de exploitatie door een coöperatieve laten beheren.

In een concessie kan je extra randvoorwaarden vastleggen, zoals voorrang voor buurten met lage inkomens of beperkte dekking van openbaar vervoer, en toelichting voor geïnteresseerde gebruikers.

Slim laden en netintegratie

Laad slim en efficiënt: vooral tijdens daluren of wanneer zonnepanelen pieken. Vermijd netpieken en test vehicle-to-grid toepassingen, gekoppeld aan publieke gebouwen. Plan laadinfrastructuur tijdig mee met wegenwerken en stem af met de netbeheerder over aansluitingen en gelijktijdigheid. Zo wordt deelmobiliteit niet alleen een vervoersoplossing, maar ook een flexibiliteitsdienst.

Een buurtgerichte aanpak

Veranker deelmobiliteit in de gemeenschap: bied buurtabonnementen aan met lagere tarieven voor omwonenden, bundelkortingen in combinatie met zwembad of cultuurcentrum, en proefritten in samenwerking met scholen en verenigingen. Deel resultaten actief. Denk aan aantal deelritten, CO₂-winst, gezinnen die hun tweede auto opgaven. Meet ook sociale bereikcijfers: hoeveel jongeren, 65+ers en kwetsbare groepen maken gebruik van de dienst?

Budgetzekerheid en kwaliteit

Geef de gemeenteraad houvast met duidelijke afspraken: langlopende samenwerking met de coöperatie stabiliseert de energiekosten voor laadinfrastructuur, terwijl 'duidelijke afspraken rond beschikbaarheid, wachttijden en storingen de kwaliteit waarborgen.

Samen met stad Torhout tonen we hoe deelmobiliteit werkt. Met elektrische deelwagens, groene energie en gedeelde laadpunten maken we de stad duurzamer en leefbaarder. Zo investeren burgers en stad samen in de toekomst. Shirley Leyman, coördinator CoopStroom

CoopStroom en stad Torhout trekken samen de kaart van duurzame mobiliteit

Sinds maart 2020 werkt Stad Torhout samen met CoopStroom aan een vernieuwend project rond elektrisch autodelen. Er werden drie elektrische deelwagens aangekocht en op strategische locaties in de stad geplaatst: aan de bibliotheek, het stadskantoor en het station. De wagens zijn er zowel voor burgers als voor stadspersoneel. Voor de wagen aan de bibliotheek installeerde CoopStroom bovendien een zonnepaneelinstallatie, zodat het laden gebeurt met lokaal opgewekte groene stroom.

CoopStroom plaatste ook laadpalen aan het stadskantoor en aan de bibliotheek. Deze laadpalen zijn deels publiek toegankelijk.

De samenwerking tussen Stad Torhout en CoopStroom loopt over een periode van zes jaar en toont hoe lokale overheden en energiecoöperaties samen werk kunnen maken van duurzame mobiliteit. Zo wordt elektrisch autodelen niet alleen een milieuvriendelijke keuze, maar ook een gedeeld project dat de stad en haar inwoners dichterbij een klimaatneutrale toekomst brengt.

Dankzij de samenwerking met CoopStroom maken we duurzame mobiliteit tastbaar in onze stad. Door elektrische deelwagens te combineren met lokaal opgewekte groene stroom zetten we samen een stevige stap richting een klimaatvriendelijk Torhout.

Elsie Desmet,
schepen van Leefmilieu
in Torhout

Een deelwagen inzetten voor twee doelgroepen, zijnde gemeentepersoneel tijdens kantooruren en 's avonds en in het weekend door gewone gebruikers. Een wagen die veel rijdt is beter voor het milieu. Het nut van de wagen maximaliseren.

Klimaan cvso

Klimaan deelt elektrische wagens

Klimaan brengt elektrische deelwagens naar steden en gemeenten in het Rivierenland, zodat zowel gemeentepersoneel als inwoners gemakkelijk en duurzaam kunnen rijden. Gemeenten krijgen fossielvrije voertuigen tegen een betaalbare vergoeding, terwijl inwoners via aandeelhouderschap eenvoudig gebruik kunnen maken van de wagens. Door auto's te delen dalen de kosten en groeit het wagenpark stap voor stap. Dat levert voordelen op voor de hele gemeenschap.

Het systeem vermindert het aantal voertuigen, creëert meer ruimte en verkleint de vraag naar schaarse materialen. Door burgers te betrekken via testritten en infosessies, blijft het gebruik laagdrempelig en aantrekkelijk. Met een lange levensduur van de voertuigen bouwen ze aan een robuust coöperatief model dat fossielvrije, toegankelijke mobiliteit voor iedereen mogelijk maakt.

Delen is het nieuwe hebben. Burgercoöperaties zoals Klimaan spelen een belangrijke rol in de omschakeling naar een duurzamer mobiliteit. Deelmobiliteit is top in onze stad. De lancering van meer deelwagens, die dan ook nog eens rijden op groene stroom, juichen we zeker toe. Eén deelwagen kan tot acht andere wagens vervangen. Zo besparen grondstoffen, energie en drukte op de weg. Zo ontstaat meer ruimte in de stad en wijken, die we kunnen invullen met meer groen en plaats voor ontmoeting.

Stad Mechelen

6. Sociale impact

Sommige energiecoöperaties staan dicht bij de mensen. Ze kennen hun buurt, hebben ervaring met participatie en beschikken over de nodige technische expertise. Daardoor bereiken ze ook kwetsbare doelgroepen.

In Vlaanderen werken al heel wat REScoops aan collectieve energieprojecten die [inzetten op een rechtvaardige en inclusieve energietransitie](#). Ze doen dat vaak samen met **vrijwilligersorganisaties**, waardoor technische kennis wordt verbonden met sociaal engagement.

Daarnaast bundelen ze de krachten met **middenveldpartners** zoals SAAMO, Netwerk Tegen Armoede, Beweging.net, Reset.Vlaanderen en academische instellingen. Binnen de Werkgroep Sociale Impact van REScoop.Vlaanderen krijgt die samenwerking ook een structurele plaats. Precies om die reden zijn energiecoöperaties interessante partners voor gemeenten en energiehuizen.

Hoe begin je eraan?

Denk sociaal bij elk energieproject.

Bij grote energieprojecten kan je in de gunningsvoorwaarden een fonds voorzien dat kwetsbare gezinnen ondersteunt. Je kan ook gratis of goedkope energie aanbieden of micro-maatregelen opzetten met begeleiding aan huis.. Betrek het OCMW of CAW bij het bepalen van prioriteiten en het opvolgen van resultaten.

Breng de hulp tot bij de mensen.

Energiecoaches die letterlijk over de vloer komen en meteen zichtbaar resultaat boeken, maken het verschil. Combineer dat met initiatieven in het onderwijs: scholen als leerlabs met energie-audits, dashboards en lespakketten. Zo groeit energiekennis en vertrouwen, de sterkste brandstof tegen energiearmoede.

Meet en verbeter.

Leg sociale doelen vast, zoals het aantal bereikte gezinnen, de gemiddelde besparing per huishouden of de doorverwijzingen naar renovatietrajecten. Rapporteer jaarlijks, deel de resultaten publiek en stuur gericht bij.

Betrek burgers en sociale partners.

Voorzie een sociale adviesraad of vaste zitjes voor sociale organisaties in de stuurgroep. Ontwikkel toegankelijke participatiemodellen: gratis of gesubsidieerde aandelen, gespreide betalingen of een aandeel via de energiefactuur. Ook wie niet kan investeren, kan meeprofiten via buurtfondsen, lagere tarieven of energiedelen.

Maak de transitie inclusief.

Zorg dat niemand uit de boot valt: gebruik heldere taal, organiseer meertalige infosessies en werk via vertrouwde ontmoetingsplekken zoals het Huis van het Kind of het wijkgezondheidscentrum. Een energietransitie is pas geslaagd als iedereen kan meedoen.

Zonnebouwers+ brengt zonne-energie bij kwetsbare gezinnen

In het project Zonnebouwers+ werden de woningen van een aantal kwetsbare gezinnen voorzien van zonnepanelen. Voor de verbruikte stroom wordt een beperkt, vast maandelijks bedrag betaald door de bewoners. Het is een uitvloeisel van het project Zonnebouwers (zonder +), dat inzet op een klassieke ontzorging van mensen die interesse hebben in zonnepanelen, via advies en een groepsaankoop. Omdat dit project werkt met een privaat garantiefonds, is het niet zomaar opschaalbaar. Maar er zijn intussen verschillende initiatieven in andere gemeentes die concepten uitwerken om ook voor mensen zonder de centen om zelf te investeren, zonnepanelen op het dak te plaatsen.¹⁵

ECooB ontzorgde volledig 4 gemeenten en 3 steden bij de daling van elektriciteitskosten van 27 gezinnen in energiearmoede. Op voorstel van hun OCMW's plaatste en financierde ECooB bij hen 'een dak vol' zonnepanelen. Hierdoor daalde ook hun impact op de klimaatverandering. Bovendien vermindert eigen productie van zonnestroom ook de impact van pieken van energieprijzen en de afhankelijkheid van gas uit het buitenland. Een win-win-win-win dus.'

Leo D'haese,
ECooB

Energiearmoede en meer hernieuwbare energie zou een bezorgdheid van elk lokaal bestuur moeten zijn. We zijn blij dat er in Holsbeek 4 gezinnen zijn die dankzij Zonnebouwers+ hun elektriciteitsfactuur zagen dalen en kunnen meedoen met de energietransitie.

Karel Jacobs,
schepen van Milieu,
Duurzaamheid en Klimaat
in Holsbeek

¹⁵ Meer info in de toekomstige brochure 'Kompas voor een actieve rol in de lokale energietransitie'

De toekomst van onze energie is niet alleen duurzaam, maar ook sociaal. Met Power Up bouwen we aan een model waarbij stad, de burgercoöperatie en inwoners samen investeren in hernieuwbare energie, met bijzondere aandacht voor wie anders uit de boot zou vallen. De stad maakt werk van een sociaal gedragen energietransitie.

Ben Caussyn, coördinator stadsontwikkeling

We pakken onze energiefactuur bij de bron aan - de hernieuwbare energiebron - door samen wind- en zonne-energie te oogsten en met elkaar te delen aan kostprijs, ook met gezinnen die het niet breed hebben.

Jan De Pauw,
projectverantwoordelijke
hernieuwbare energie

Power Up Eeklo

Via het Europese project 'POWER UP!' wil Eeklo **energiearmoede aanpakken** en zorgen dat **kwetsbare gezinnen** toegang krijgen tot lokale betaalbare, hernieuwbare energie.

Gezinnen met een beperkt budget krijgen de kans om lid te worden van de lokale **energiegemeenschap Ecopower**. De stad financiert het coöperatief aandeel voor en neemt op die manier de "instapdrempel" van 250 euro weg. Deze gezinnen worden volwaardig lid en kunnen vanaf dag één genieten van de dienstverlening van de energiegemeenschap, inclusief lokale hernieuwbare energie aan kostprijs. Met het voordeel op hun energiefactuur sparen deze gezinnen het instapbedrag bij elkaar, dat terug naar de stad gaat.

Zo kunnen ook gezinnen met een beperkt budget meegenieten van de goedkopere energie die lokaal geproduceerd wordt. De bron van het project is de coöperatieve windturbine aan de Huysmanhoeve te Eeklo, waarin de stad een participatie heeft en de productie gedeeld wordt met de leden van de energiegemeenschap.

Om de maatregelen vorm te geven is er een samenwerking met een netwerk van sociale partners en inwoners uit Eeklo. De participatie van inwoners met een beperkt budget speelt een belangrijke rol in de verdere uitwerking. Wie zelf in zo'n situatie zit, kent als geen ander de drempels en kansen die bestaan. Zo kunnen de maatregelen die verder uitgewerkt worden, echt een verschil maken. De stad [Eeklo won met dit project de 'European social innovation award 2023'](#)

Innovatie en flexibiliteit

Het inzetten op flexibiliteit binnen hernieuwbare energiebronnen is een noodzakelijke volgende stap in de energietransitie. Dankzij flexibiliteit stem je vraag en aanbod beter op elkaar af, waardoor de kosten dalen, het elektriciteitsnet stabiel wordt en we meer groene energie kunnen benutten.

Door energieverbruik te verschuiven naar momenten met lage tarieven of een groot aanbod aan zon- en windenergie, vermijden we pieken en drukken we de systeemkosten. Flexibiliteit helpt het net in evenwicht te houden, zeker tijdens piekmomenten of bij schommelingen in duurzame productie. Zo creëren we ruimte om nog meer hernieuwbare energie in te passen. Kortom: met minder verspilling en afhankelijkheid van fossiele brandstoffen.

Burgers, bedrijven en lokale besturen kunnen hier actief aan bijdragen. Met digitale meters, dynamische energiecontracten en slimme sturing van toestellen stemmen ze hun verbruik af op het actuele aanbod. Batterijen slaan overtollige energie op wanneer er veel zon of wind is, en geven die terug op momenten van hoge vraag.

Energiecoöperaties bouwden heel wat expertise op rond **slimme sturing**, bijvoorbeeld van warmtepompen, boilers, laadpalen en batterijen, zodat het elektriciteitsnet flexibeler en goedkoper wordt en meer ruimte ontstaat voor hernieuwbare energie.

Ze zetten ook in op **innovatie**: in pilotwijken combineren coöperaties digitale meters met vrijwillige 'piek-minderen'-programma's, waarbij bewoners een kleine vergoeding ontvangen voor het verlagen van hun verbruik tijdens piekmomenten. Publieke gebouwen zoals sporthallen of bibliotheken fungeren daarbij als ankerpunten, uitgerust met batterijen en energiebeheersystemen.

Ook op scholen en bij verenigingen stimuleren coöperaties leren door doen: meetcampagnes, energiebesparingschallenges en dashboards maken energie tastbaar. Zo groeit energiewijsheid. Dat is essentieel om bewoners mee te krijgen bij grotere stappen zoals warmtepompen of warmtenetten.

Gereedschapskist

Samenwerken met energiecoöperaties vraagt een duidelijke aanpak, goede afspraken en een gedeelde visie. In deze gereedschapskist vind je praktische handvatten om als lokaal bestuur concrete stappen te zetten: van het eerste gesprek en participatie-aanpak tot samenwerkingsovereenkomsten, timing en voorbeeldbesluiten.

1 Samenwerken met energievooperaties: zo pak je het aan

Of je nu net begint of al langer samenwerkt: een duidelijke en bewuste aanpak is altijd nodig. Daarbij helpt het om scherp te hebben welke rol de gemeente opneemt en wat wel en niet mogelijk is.

Inspiratie voor dit deel haalden we bij de [Nederlandse Handreiking voor gemeenten over de samenwerking met energievooperaties](#).

1. Weet wat je rol is

Een helder beeld van de eigen rol helpt om goede afspraken te maken. Als de gemeente vanaf het begin duidelijk is over haar taken, verantwoordelijkheden en grenzen, voorkomt dat misverstanden. Denk aan afspraken over besluitvorming, verantwoordelijkheden en lokaal eigendom.

2. Zie de meerwaarde van samenwerken

Samenwerken met energievooperaties is geen doel op zich, maar een manier om maatschappelijke doelen te bereiken. Het zorgt vaak voor meer draagvlak, betrokkenheid van bewoners en een sterkere buurt. Gemeenten kunnen deze meerwaarde erkennen door samen projecten op te pakken, opdrachten te geven of praktisch te ondersteunen, bijvoorbeeld met communicatie, bijeenkomsten of het delen van kennis.

3. Een goede start: het eerste gesprek

Een goede voorbereiding op het eerste gesprek is belangrijk. Verdiep je in de coöperatie, de wijk en eventuele eerdere contacten. Maak ook duidelijk wat de visie en rol van de gemeente zijn en spreek samen de vervolgstappen af.

4. Afspraken maken en vastleggen

In de beginfase helpt het als de gemeente meedenkt en ondersteunt waar nodig. Leg afspraken vast over rollen, verantwoordelijkheden en ondersteuning. Dit kan eerst in een intentieverklaring en later in een samenwerkingsovereenkomst. Zo weet iedereen waar hij aan toe is en blijft de voortgang zichtbaar.

5. Samenwerken op de lange termijn

Ook na afronding van een project is het belangrijk om in contact te blijven. Soms volgt een nieuwe fase, soms wordt de samenwerking afgerond. Kleinere, lokale energievooperaties groeien vaak in professionaliteit en expertise, wat een impact kan hebben op de samenwerking. Door hierover in gesprek te blijven, blijft de samenwerking duurzaam en toekomstgericht.

Tips voor een vlotte samenwerking

- **Neem burgers serieus:**
Luister, wees transparant over behoeften en bijdragen, en respecteer hun grenzen.
- **Verzorg je partners:**
Zorg voor processen die rekening houden met hun behoeften, bied een goede balans tussen inspanning en beloning, en benut hun competenties. Spreek partners persoonlijk aan; directe communicatie werkt vaak het best.
- **Ga uitdagingen niet uit de weg:**
Erken de zorgen van burgers, werk samen om nadelen te beperken of te compenseren, en betrek sleutelfiguren die anderen kunnen overtuigen.

Tips voor een vlotte samenwerking met burgers in concrete projecten

- **Identificeer geschikte locaties:**
Breng (semi)publieke gronden in kaart die geschikt zijn voor hernieuwbare energieprojecten en stel deze ter beschikking
- **Ondersteun burgerinitiatieven:**
Faciliteer en ondersteun lokale energiecoöperaties bij het opzetten van projecten.
- **Integreer energieprojecten in gemeentelijke plannen:**
Neem hernieuwbare energieprojecten op in gemeentelijke energie- en klimaatplannen.

Hoe begin je eraan?

1. **Verken samenwerkingsmogelijkheden:**
Neem contact op met bestaande energiecoöperaties in jouw regio.
2. **Stel een actieplan op:**
Werk samen met lokale stakeholders aan een plan voor de opzet van hernieuwbare energieprojecten.
3. **Organiseer of promoot informatiebijeenkomsten:**
Informeel inwoners over de voordelen en mogelijkheden van deelname aan lokale energieprojecten.
4. **Zoek financieringsmogelijkheden:**
Onderzoek beschikbare subsidies en financieringsopties voor hernieuwbare energieprojecten.

2. Fases en timing in een samenwerking

Een nieuw project opstarten met een energievoorziening kan op verschillende manieren en snelheden. De timing kan dan ook sterk verschillen: van een zonneproject dat op enkele maanden rond is, tot een warmtenetproject dat vele jaren in beslag neemt. Hieronder vind je alvast een doorsnede uit zo'n samenwerking, die zicht geeft op de verschillende fases van samenwerking.

Fase 1: Fundament leggen

- Locatiekeuze en technische check (dakconstructie, netcapaciteit).
- *Quickscan* van vergunningen.
- Ontwerp van het participatiemodel (coöperatief eigendom, buurtvoordelen).
- Besluitnota voor college of raad.

Fase 2: Structuur en startschot

- Aanbesteding of concessieprocedure.
- Communicatiecampagne en participatie-kick-off.
- Afsprakennota rond onder andere rollen en aandelen.
- Vastleggen financieringsmix (leningen, coöperatief kapitaal, subsidies).

Fase 3: Realisatie voorbereiden

- Vergunningstraject afronden.
- Kapitaalophaling bij burgers en partners.
- Levering en installatie van de technische infrastructuur.
- Inrichten data- en monitoringsystemen.

Fase 4: Ingebruikname en verankering

- Officiële ingebruikname.
- Educatieve en buurtgerichte programma's (rondleidingen, lespakketten).
- Eerste KPI-rapportage: prestaties, betrokkenheid, financiële resultaten.

Fase 5: Opschalen en verbeteren

- Opschaling naar volgende daken of wijken.
- Uitvoeren kwaliteits- en sociale audit.
- Lessen borgen in standaarddocumenten en werkwijzen.

Voorbeeld-stappenplan coöperatieve windenergie

Hieronder vind je een voorbeeld-stappenplan dat meer zicht geeft op de concrete invulling en aanpak in de verschillende stappen van het proces.

Wat

Gemeente en energiecoöperatie slaan de handen in elkaar om een windproject op te zetten met lokaal eigenaarschap. Burgers kunnen participeren, het rendement blijft grotendeels in de regio, en er wordt groene stroom opgewekt voor de gemeenschap. Zo draagt het project bij aan duurzame energie, lokale betrokkenheid en economische meerwaarde voor de regio.

Energiecoöperaties zijn geschikte partners omdat ze technische expertise en ervaring combineren met een burgergerichte, niet-commerciële aanpak. Ze hebben ervaring met het opzetten van projecten die lokaal draagvlak en maatschappelijke meerwaarde creëren.

STAP 1 – Opties in kaart brengen

Breng (semi)publieke gronden in kaart voor een mogelijk coöperatief windproject. Denk aan industrie- of landbouwgebied en gronden met voldoende afstand tot woongebied en natuurgebied.

STAP 2 – Screening

De energiecoöperatie voert een eerste screening uit en gaat na of een windproject mogelijk is.

STAP 3 – Bestek plaatsen

Zet via een bestek met burgerparticipatie de geselecteerde grond(en) in voor de ontwikkeling van een coöperatief windproject. De gemeente kan hierbij opteren voor een concessievergoeding, een gemeentelijk aandeel in het ontwikkelde project via een SPV, afname van de stroom van het project via een PPA en/of oprichting van een gemeentelijke klimaatfonds of omgevingsfonds, ...

STAP 4 – Studiewerk

De energiecoöperatie zorgt voor het betrekken van (lokale) stakeholders en studiewerk als voorbereiding van de omgevingsvergunningsaanvraag. Als uit deze studie blijkt dat het project haalbaar is, wordt de omgevingsvergunningsaanvraag ingediend en de ruime buurt betrokken.

STAP 5 – Financiering & contracten

Samen met de energiecoöperatie zet je een solide financiële structuur op, waarin burgerkapitaal en eventuele gemeentelijke participatie worden gecombineerd. Ook worden alle samenwerkingscontracten opgesteld, zodat de verantwoordelijkheden duidelijk zijn en het project financieel veilig kan worden uitgevoerd.

STAP 6 – Realisatie & exploitatie

De windturbines worden gebouwd en in beheer genomen door de coöperatie. Tijdens de exploitatie volgen we de prestaties nauwgezet op, monitoren we opbrengsten en zorgen we dat onderhoud en werking efficiënt en duurzaam verlopen.

STAP 7 – Communicatie & lokaal rendement

Gedurende het hele traject informeren we leden, gemeente en betrokken inwoners over de voortgang en resultaten van het project. Zo is iedereen op de hoogte van opbrengsten, prestaties en voordelen voor de lokale gemeenschap. De gemeente kan delen in de meerwaarde onder de vorm van energie (kWh), inkomsten (euro) en draagvlak (burgerparticipatie). Het windproject wordt een stimulans voor burgers om actief deel te nemen aan de energietransitie.

Jouw rol als gemeente

De gemeente speelt een belangrijke faciliterende rol bij het opzetten van een coöperatief windproject. Ze stelt geschikte gronden beschikbaar of geeft instemming voor ruimtelijke akkoorden, zodat de turbines geplaatst kunnen worden op locaties met het grootste potentieel. Daarnaast kan de gemeente het proces van burgerparticipatie begeleiden en een rol spelen in het beleid over de meerwaarde voor de buurt, om het draagvlak bij inwoners te vergroten. Zo kan het project vlot, transparant en breed gedragen gerealiseerd worden.

Tarief

Bij een concessie heeft de gemeente geen directe investeringskosten: de gemeente ontvangt in ruil een vergoeding en/of deel van de opbrengst van het project, waarmee bv. de energietransitie lokaal verder versterkt kan worden via bijvoorbeeld een omgevingsfonds. Op die manier draagt de gemeente bij aan de energietransitie zonder financiële risico's te nemen, terwijl ze lokaal rendement en maatschappelijke meerwaarde creëert.

Subsidies

Er bestaan verschillende Vlaamse en Europese steunmogelijkheden voor hernieuwbare energieprojecten, waaronder specifieke fondsen voor burgerenergie en regionale duurzame opwekking. Bij een coöperatief windproject is een gezamenlijke aanvraag voor deze fondsen of steun mogelijk.

3. Besluiten en voorbeeldovereenkomsten

Op zoek naar inspiratie of voorbeelddocumenten rond samenwerken met energiecoöperaties?

In de [kennisbank van REScoop.Vlaanderen](#) vind je tientallen gemeenteraadsbesluiten en samenwerkingsovereenkomsten die partnerschappen vorm geven, rond zon, wind, renovaties en meer.

We lichtten alvast enkele inspirerende voorbeelden uit. Het icoon brengt je rechtstreeks naar het project in de kennisbank van REScoop Vlaanderen.

Ontwerp collegebeslissing partnerschap (2025)

Dit document is de basis voor samenwerking tussen vzw Klimaatwerf (nauw verbonden aan coöperatie ZuidtrAnt) en gemeenten, bij de uitvoering van onder andere:

- begeleiding van **individuele renovaties**
- collectieve renovaties door middel van **wijkrenovatieprojecten**
- het **betrekken van burgers in de energietransitie**
- projectontwikkeling en opvolging van **groene stroominstallaties**
- **energiebesparende** projecten
- de ontwikkeling van **elektrische deelmobiliteit**

Gemeenteraadsbesluit PV-installaties Leuven – ECoOB en Ecopower (2020)

Besluit Plaatsing en exploitatie van PV-installaties - Overeenkomsten recht van opstal en stroomlevering. Om de productie van hernieuwbare energie in Leuven te verhogen, stelt de stad een aantal van de eigen stedelijke gebouwen ter beschikking voor de productie van zonne-energie. Concreet gaat het over Ontmoetingscentrum 't Celestijntje, de sportschuur in Wilsele, ontmoetingscentrum Genadedal en Bib Leuven Tweebronnen. Ook Zorg Leuven, AGSL en AGM stellen een aantal gebouwen ter beschikking.

Gemeenteraadsbesluit Wortegem-Petegem: rechtstreekse participatie via burgercoöperaties (2020)

De gemeente streeft ernaar om op het eigen grondgebied rechtstreekse participatie van minstens 50% in alle nieuwe grootschalige hernieuwbare energieprojecten te voorzien via burgercoöperaties en bij nieuwe grootschalige energieprojecten op gronden in eigendom van de gemeente zal voorzien worden in minimum 50% rechtstreekse participatie. Voor nieuwe hernieuwbare energieprojecten op gronden van semipublieke rechtspersonen en op publieke gronden die geen eigendom zijn van de gemeente wordt een kader geschept dat uitgaat van minstens 50% rechtstreekse participatie via burgercoöperaties.

Gemeenteraadsbesluit participatie in windenergieprojecten Blankenberge (2018)

Principieel akkoord om voor nieuwe windenergieprojecten op het grondgebied te voorzien in een rechtstreekse participatie van minimaal 35% (van burgers en lokale overheid) met een minimum van 1 windturbine.

Gunningsleidraad Concessie Warmtenet Eeklo (2016)

De gemeenteraad van Eeklo keurde de concessieovereenkomst met het consortium tussen Ecopower cv - Veolia NV-SA goed voor de aanleg en exploitatie van een warmtenet in Eeklo. De bijhorende gunningsleidraad vind je [hier](#).

Redactie en lay-out

VVSG Netwerk Klimaat &
VVSG Communicatiedienst

Coverfoto

Stad Eeklo

Beeldmateriaal praktijken

Het gebruikte beeldmateriaal werd ter beschikking gesteld door de opdrachtgever en partners, tenzij anders vermeld.

We danken REScoop Vlaanderen en Copias voor de samenwerking aan deze publicatie.

Verantwoordelijke uitgever

Veronique Janssens,
algemeen directeur
Vereniging van Vlaamse
Steden en Gemeenten vzw,
Bischoffsheimlaan 1-8, 1000 Brussel

Datum van uitgave

Mei 2026

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, elektronische drager of op welke wijze dan ook zonder voorafgaand schriftelijke toestemming te vragen.

Deze brochure kwam tot stand met steun van de Vlaamse overheid.

vvsg netwerk
klimaat

